

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет права, публічного управління та національної безпеки
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Літвінчук Дар'я Павлівна

УДК 159.923.2:331.101.3-055.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Особистісні чинники фінансової реалізації жінок

053 «Психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник роботи:
доктор наук з державного управління, доцент
Загурська-Антонюк Вікторія Францівна

Житомир – 2025

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту:

_____
Протокол засідання кафедри

№ _____ від « ____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

АНОТАЦІЯ

Літвінчук Д. П. Особистісні чинники фінансової реалізації жінок. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 «Психологія» – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У магістерській роботі досліджуються особистісні чинники фінансової самореалізації жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку. Теоретично обґрунтовано концептуальні засади дослідження самоприйняття як невід'ємної характеристики самосвідомості та фінансової самореалізації як багатовимірного психологічного явища. Розроблено та емпірично перевірено теоретичну модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової самореалізації жінок. Емпірично встановлено статистично значущий позитивний взаємозв'язок між рівнем самоприйняття та показниками фінансової реалізації ($r = 0,53$; $p < 0,05$). Встановлено, що фінансова самоефективність виступає частковим медіатором у цьому взаємозв'язку. Також визначено значущі модератори: соціальна підтримка, вік, наявність встановлених фінансових цілей та рівень фінансової грамотності. Було виявлено чотири типові моделі поєднання самоприйняття та фінансової реалізації: синергетична, компенсаторна, конфліктна та депривована.

Практична цінність дослідження полягає у розробці системи психологічних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня самоприйняття як внутрішнього ресурсу для фінансової реалізації жінок. Результати можуть бути використані в індивідуальному та груповому консультуванні, психологічній освіті та програмах фінансової грамотності.

Ключові слова: фінансова реалізація, фінансова самоефективність, жінки, особистісний пошук, психологічне благополуччя, самоприйняття, соціальна підтримка.

ABSTRACT

Litvinchuk D. P. Personal factors of financial realization of women – Master's Thesis (manuscript).

Master's Thesis for obtaining the degree of Master in specialty 053 – Psychology – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The master's thesis examines the personal factors of financial fulfillment in women who are in the process of personal search. The conceptual foundations of the study of self-acceptance as an integral characteristic of self-awareness and financial fulfillment as a multidimensional psychological phenomenon are theoretically substantiated. A theoretical model of the relationship between self-acceptance and financial realization of women has been developed and empirically tested.

A statistically significant positive relationship between the level of self-acceptance and indicators of financial realization ($r = 0.53$; $p < 0.05$) has been empirically established. It was found that financial self-efficacy acts as a partial mediator in this relationship. Significant moderators were also identified: social support, age, the presence of established financial goals, and the level of financial literacy. Four typical patterns of combining self-acceptance and financial realization were identified: synergistic, compensatory, conflictual, and deprived.

The practical value of the study lies in the development of a system of psychological recommendations aimed at increasing the level of self-acceptance as an internal resource for women's financial realization. The results can be used in individual and group counseling, psychological education, and financial literacy programs.

Keywords: financial fulfillment, financial self-efficacy, women, personal search, psychological well-being, self-acceptance, social support.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОПРИЙНЯТТЯ ТА ФІНАНСОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК.....	9
1.1. Феномен самоприйняття в психологічній науці	9
1.2. Фінансова реалізація жінок як психологічний феномен.....	14
1.3. Особистісний пошук жінок у контексті самоприйняття та фінансової реалізації.....	19
1.4. Теоретична модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок	23
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2	29
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ САМОПРИЙНЯТТЯМ ТА ФІНАНСОВОЮ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЖІНОК	29
2.1. Методологічні підходи до вивчення самоприйняття та фінансової реалізації.....	29
2.2. Методи та методики дослідження самоприйняття жінок	33
2.3. Організація емпіричного дослідження.....	37
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3	42
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОПРИЙНЯТТЯ ТА ФІНАНСОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК.....	42
3.1. Аналіз рівня самоприйняття жінок у процесі особистісного пошуку	42
3.2. Дослідження особливостей фінансової реалізації жінок	48
3.3. Взаємозв'язок самоприйняття та фінансової реалізації жінок	55
3.4. Психологічні рекомендації щодо підвищення самоприйняття для покращення фінансової реалізації жінок	61
Висновки до третього розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне українське суспільство переживає складний період трансформацій, які особливо гостро позначаються на економічному становищі та психологічному благополуччі жінок. Війна та пов'язані з нею соціально-економічні виклики створюють унікальний контекст, у якому жінки змушені переосмислювати власну ідентичність, шукати нові шляхи самореалізації та фінансової незалежності. За даними Міністерства економіки України, кількість жінок-підприємниць зросла на 22,5% за останні п'ять років [7], що свідчить про активізацію процесів особистісного та професійного пошуку серед українських жінок.

Проблема самоприйняття особистості досліджувалася у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Р. Бернс [8], М. Й. Боришевський [13], О. С. Безверхий, С. В. Грабіщук [5, 6, 7], М. Б. Боднар [12], І. Вахоцька, І. Сірома [16]. Дослідники підкреслюють важливість самоприйняття як базової характеристики зрілої особистості, що визначає успішність життєвої самореалізації.

Водночас проблема взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок, особливо тих, хто перебуває у процесі особистісного пошуку, залишається недостатньо дослідженою. Актуальність цієї проблематики зумовлена необхідністю психологічної підтримки жінок у складних умовах сьогодення, коли традиційні моделі життєвого шляху зазнають суттєвих трансформацій.

Мета дослідження – виявити особливості зв'язку між рівнем самоприйняття та фінансовою реалізацією у жінок, що перебувають у процесі особистісного пошуку, та розробити психологічні рекомендації щодо підвищення їх фінансової успішності.

Завдання дослідження:

1. здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми самоприйняття та фінансової реалізації жінок у психологічній науці.

2. розробити теоретичну модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок у процесі особистісного пошуку.
3. дослідити емпіричним шляхом психологічні особливості самоприйняття жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку.
4. встановити психологічні особливості зв'язку між рівнем самоприйняття та показниками фінансової реалізації досліджуваних жінок.

Об'єкт дослідження – самоприйняття як психологічний феномен.

Предмет дослідження – взаємозв'язок між рівнем самоприйняття та фінансовою реалізацією жінок, що перебувають у процесі особистісного пошуку.

Гіпотеза дослідження – існує позитивний зв'язок між рівнем самоприйняття та успішністю фінансової реалізації жінок, що перебувають у процесі особистісного пошуку; жінки з високим рівнем самоприйняття демонструють кращі показники фінансової реалізації, ніж жінки з низьким рівнем самоприйняття.

Методи та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження, моделювання; емпіричні – анкетування, тестування з використанням методик: «Шкала самоприйняття» (за В. Століним), опитувальник самостворення (В. В. Столін, С. Р. Пантілєєв), авторська анкета для визначення рівня фінансової реалізації; статистичні – кореляційний аналіз Пірсона, t-критерій Стюдента для обробки емпіричних даних. Дослідження проводилося у 2025 році на базі онлайн-платформи. Вибірку склали 72 жінки віком від 24 до 55 років, які знаходяться у процесі особистісного пошуку.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у тому, що вперше: встановлено особливості взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок у контексті особистісного пошуку; розроблено теоретичну модель, яка розкриває психологічні механізми впливу

самоприйняття на фінансову успішність жінок; уточнено та поглиблено розуміння феномену особистісного пошуку жінок у сучасних соціально-економічних умовах України.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використані у психологічному консультуванні жінок з питань кар'єрного розвитку та фінансової самореалізації, при розробці тренінгових програм з підвищення фінансової грамотності жінок, у діяльності центрів зайнятості та підтримки жіночого підприємництва.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОПРИЙНЯТТЯ ТА ФІНАНСОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК

1.1. Феномен самоприйняття в психологічній науці

Самоприйняття являє собою фундаментальну характеристику особистості, яка визначає її психологічне благополуччя та успішність життєвої самореалізації. Дослідження цього феномену має давню історію в психологічній науці, проте його актуальність не зменшується, особливо в контексті сучасних соціальних трансформацій та викликів, з якими стикаються люди у XXI столітті. Концептуальні основи розуміння самоприйняття були закладені в рамках гуманістичної психології. К. Роджерс розглядав самоприйняття як центральний компонент психологічного здоров'я особистості, підкреслюючи його роль у процесі самоактуалізації. На думку дослідника, безумовне позитивне самоприйняття є необхідною передумовою особистісного зростання та розвитку. А. Маслоу також наголошував на важливості самоприйняття, включаючи його до характеристик самоактуалізованої особистості.

Р. Бернс у своїй концепції Я-концепції визначає самоприйняття як «інтегральну характеристику самосвідомості, що відображає міру, в якій людина в цілому приймає себе» [8]. Дослідник підкреслює, що самоприйняття не означає відсутності бажання змінюватися чи вдосконалюватися, а передбачає реалістичне визнання власних сильних і слабких сторін без надмірної самокритики чи самозвеличення.

М. Й. Боришевський розглядає самоприйняття в контексті духовного розвитку особистості, зазначаючи: «Дорога до себе починається з прийняття себе таким, яким ти є, з усіма своїми перевагами і недоліками» [13]. Український дослідник акцентує увагу на тому, що самоприйняття є основою для побудови гармонійних стосунків з іншими людьми та успішної

самореалізації в різних сферах життя. Сучасні дослідження самоприйняття розширюють розуміння цього феномену, розглядаючи його в контексті різних аспектів життєдіяльності особистості. О. С. Безверхий та С. В. Грабішук у своїх працях досліджують особливості самоактуалізації жінок у професійній діяльності, підкреслюючи роль самоприйняття як важливого чинника професійної успішності [5, 6, 7]. Автори зазначають, що жінки з високим рівнем самоприйняття демонструють вищу мотивацію до професійного розвитку, краще долають перешкоди та більш ефективно реалізують свій потенціал.

М. Б. Боднар досліджував етнопсихологічні особливості самоактуалізації студентської молоді, виявивши культурно-специфічні аспекти самоприйняття [12]. Дослідник підкреслює, що в українському культурному контексті самоприйняття часто пов'язане з колективістськими цінностями та орієнтацією на соціальне схвалення, що може створювати додаткові психологічні бар'єри для повноцінного прийняття себе.

Як показано на рисунку 1.1, структура самоприйняття включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти, які тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені.

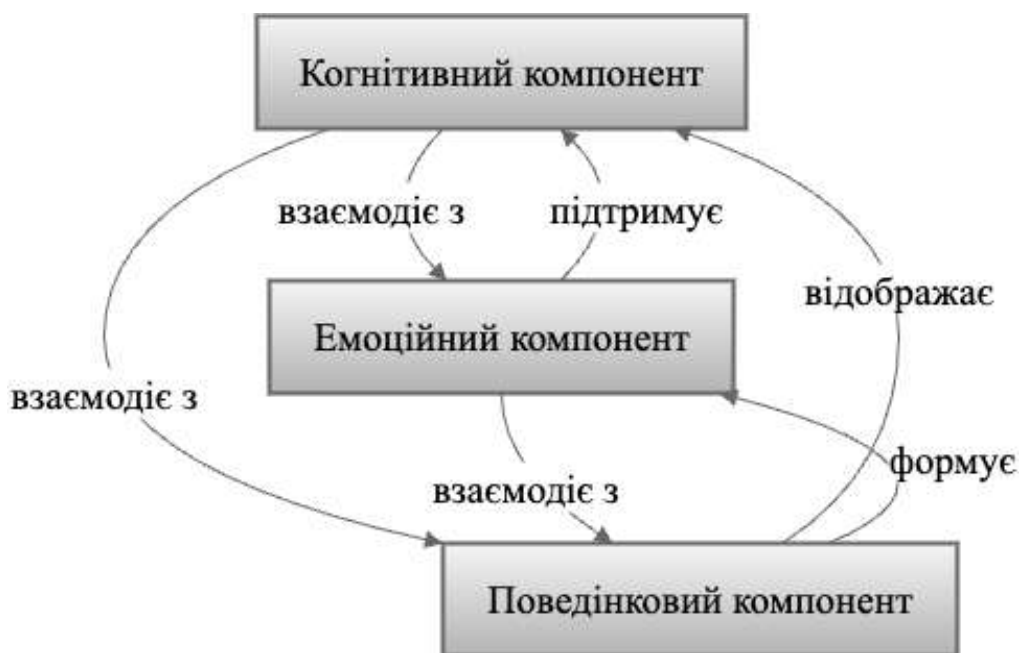

Рисунок 1.1. Структурні компоненти самоприйняття особистості [23,24]

Когнітивний компонент самоприйняття охоплює систему уявлень особистості про себе, включаючи самооцінку, образ Я, усвідомлення власних можливостей та обмежень. У. Джемс, один з перших дослідників самосвідомості, визначав самооцінку як «відношення успіху до домагань» [26]. Відповідно, самоприйняття передбачає реалістичне співвідношення між рівнем домагань та об'єктивними можливостями особистості.

Емоційний компонент самоприйняття характеризується позитивним емоційним ставленням до себе, відсутністю надмірної тривожності щодо власної недосконалості, здатністю до самоспівчуття. І. Вахоцька та І. Сірома підкреслюють важливість емоційної саморегуляції в процесі формування здорового самоприйняття [16]. Дослідниці зазначають, що емоційна зрілість особистості проявляється в здатності приймати як позитивні, так і негативні аспекти власного Я без деструктивних емоційних реакцій.

Поведінковий компонент самоприйняття виражається в конкретних діях та вчинках, спрямованих на самореалізацію, саморозвиток та турботу про себе. В. В. Гончарук, досліджуючи становлення професіоналізму в процесі

самореалізації, відзначає: «Справжнє самоприйняття завжди проявляється в активній життєвій позиції, готовності брати відповідальність за власне життя» [19].

Важливим аспектом розуміння самоприйняття є його диференціація від суміжних понять. На відміну від самооцінки, яка може бути високою чи низькою, адекватною чи неадекватною, самоприйняття характеризується якісними, а не кількісними показниками. Людина може мати реалістично низьку самооцінку в певній сфері, але при цьому приймати себе як цілісну особистість.

Таблиця 1.1 демонструє основні відмінності між самоприйняттям та суміжними поняттями.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика самоприйняття та суміжних понять

Критерій порівняння	Самоприйняття	Самооцінка	Самоповага
Основний зміст	Цілісне прийняття себе з усіма особливостями	Оцінка власних якостей та здібностей	Визнання власної цінності та гідності
Характер прояву	Безумовний	Умовний, залежить від досягнень	Базується на відповідності стандартам
Динаміка	Відносно стабільна	Може суттєво коливатися	Залежить від соціального контексту
Вплив на поведінку	Сприяє автентичності	Визначає рівень домагань	Впливає на асертивність

Джерело: складено автором за [12,15]

Сучасні дослідження виявляють гендерні особливості самоприйняття. Жінки часто стикаються з додатковими соціокультурними бар'єрами на шляху до повноцінного самоприйняття, пов'язаними з суперечливими соціальними очікуваннями та стереотипами. В. Боярина відзначає, що сучасні жінки

змушені балансувати між різними ролями та ідентичностями, що ускладнює процес інтеграції різних аспектів Я в цілісний образ [14].

Процес формування самоприйняття має свою динаміку та етапи. На початкових етапах особистість часто переживає внутрішні конфлікти між ідеальним та реальним Я, між власними потребами та соціальними очікуваннями. Поступово, через усвідомлення та інтеграцію різних аспектів власної особистості, формується більш цілісне та реалістичне самоприйняття. І. С. Кон, досліджуючи життєвий шлях особистості, підкреслював, що самоприйняття не є статичним утворенням, а розвивається протягом усього життя [30]. Кризові періоди, життєві випробування, нові досвіди можуть як посилювати, так і послаблювати самоприйняття, вимагаючи від особистості постійної внутрішньої роботи над собою. Особливої актуальності проблема самоприйняття набуває в контексті сучасних викликів, з якими стикається українське суспільство. О. Аврамчук, досліджуючи психологічну підтримку людей, які зазнали втрати, відзначає важливість збереження та відновлення самоприйняття в кризових ситуаціях [1, 2]. Авторка підкреслює, що травматичний досвід може суттєво похитнути основи самоприйняття, проте водночас створює можливості для глибшого самопізнання та трансформації.

Самоприйняття тісно пов'язане з психологічним здоров'ям та благополуччям особистості. Л. М. Коробка, досліджуючи психологічне здоров'я особистості в контексті здорового способу життя, зазначає: «Самоприйняття є не лише показником психологічного здоров'я, а й важливим ресурсом для його підтримки та відновлення» [31]. Дослідниця підкреслює, що люди з високим рівнем самоприйняття краще адаптуються до стресових ситуацій, мають вищу резильєнтність та життєстійкість.

Е. О. Грішин, вивчаючи феномен резильєнтності особистості, виявив тісний зв'язок між самоприйняттям та здатністю долати життєві труднощі [21]. Автор зазначає, що самоприйняття виступає як внутрішній ресурс, який допомагає особистості зберігати цілісність та продовжувати розвиток навіть в

умовах значних викликів. Важливим аспектом самоприйняття є його зв'язок з толерантністю до невизначеності. Г. М. Громова та А. І. Гусєв досліджували цей взаємозв'язок, виявивши, що особи з високим рівнем самоприйняття демонструють вищу толерантність до невизначеності та амбівалентності [22, 23]. Дослідники пояснюють це тим, що самоприйняття дозволяє особистості відчувати внутрішню опору навіть в ситуаціях невизначеності та змін. О. В. Брюховецька, вивчаючи особливості впливу толерантності до невизначеності на професійно важливі якості керівників освітніх організацій, відзначає: «Самоприйняття є базовою умовою для розвитку лідерських якостей та ефективного управління в умовах постійних змін» [15]. Авторка підкреслює, що керівники з високим рівнем самоприйняття краще справляються з викликами сучасного динамічного середовища.

Отже, самоприйняття являє собою складний багатокомпонентний феномен, який відіграє ключову роль у психологічному функціонуванні особистості. Воно виступає як інтегральна характеристика самосвідомості, що забезпечує цілісність особистості, її психологічне благополуччя та успішність самореалізації в різних сферах життя. Розуміння природи та механізмів самоприйняття є важливим для розробки ефективних психологічних інтервенцій, спрямованих на підтримку особистісного розвитку та подолання життєвих криз.

1.2. Фінансова реалізація жінок як психологічний феномен

Фінансова реалізація жінок представляє собою комплексний психологічний феномен, який охоплює не лише економічні аспекти життєдіяльності, а й глибинні особистісні процеси самоствердження, самореалізації та досягнення автономії. В умовах сучасного українського суспільства, яке переживає складні трансформаційні процеси, фінансова реалізація жінок набуває особливого значення як чинник психологічного благополуччя та соціальної адаптації.

Концептуальне розуміння фінансової реалізації виходить за межі простого отримання доходу чи накопичення матеріальних благ. В. Баланюк, досліджуючи шлюбно-сімейні відносини як чинник професійної самореалізації жінок, підкреслює: «Фінансова незалежність для сучасної жінки – це не просто економічна категорія, а важливий компонент особистісної автономії та самоповаги» [3]. Дослідниця акцентує увагу на тому, що фінансова реалізація тісно пов'язана з почуттям власної компетентності та контролю над життєвими обставинами.

Психологічні механізми фінансової реалізації жінок мають свою специфіку, зумовлену як біологічними, так і соціокультурними факторами. А. Lusardi та О. S. Mitchell у своїх фундаментальних дослідженнях фінансової грамотності виявили суттєві гендерні відмінності в ставленні до фінансів та фінансовій поведінці [59, 60, 61]. Автори зазначають, що жінки часто демонструють нижчу фінансову впевненість, навіть при об'єктивно високому рівні фінансових знань.

Таблиця 1.2 представляє основні компоненти фінансової реалізації жінок та їх психологічний зміст.

Таблиця 1.2

Структура фінансової реалізації жінок

Компонент	Психологічний зміст	Показники прояву
Фінансова грамотність	Когнітивна готовність до управління фінансами	Знання, навички планування, розуміння фінансових інструментів
Фінансова впевненість	Емоційна стабільність у фінансових питаннях	Відсутність тривожності, готовність приймати фінансові рішення
Фінансова поведінка	Практичні дії щодо заробітку та управління коштами	Регулярність доходів, заощадження, інвестування
Фінансова автономія	Незалежність у прийнятті фінансових рішень	Самостійне розпорядження доходами, фінансове планування

Дослідники підкреслюють, що психологічні бар'єри часто виявляються більш значущими перешкодами для фінансової успішності жінок, ніж об'єктивні економічні обмеження [37].

Сучасний український контекст створює унікальні умови для фінансової реалізації жінок. За даними Міністерства економіки України, жінки заробляють на 18,6% менше за чоловіків за працю рівної цінності [12]. Водночас спостерігається позитивна динаміка у розвитку жіночого підприємництва, що свідчить про активізацію процесів фінансової самореалізації. Б. О. Дегтярьова, аналізуючи фактори, що впливають на самореалізацію жінок середнього віку в українському суспільстві, виділяє наступні психологічні бар'єри фінансової реалізації: «страх невдачі, недооцінка власних можливостей, конфлікт між професійними амбіціями та сімейними обов'язками, брак підтримки з боку оточення» [25]. Авторка підкреслює, що подолання цих бар'єрів вимагає комплексної психологічної роботи.

Особливе значення для розуміння фінансової реалізації жінок має концепція фінансової соціалізації. Н. Chen та R. P. Volpe виявили, що гендерні відмінності у фінансовій грамотності формуються ще в підлітковому віці під впливом сімейних та соціальних стереотипів [45]. Дослідники зазначають, що дівчата рідше отримують досвід управління грошима в родині, що в подальшому позначається на їх фінансовій впевненості.

Рисунок 1.2 ілюструє модель формування фінансової реалізації жінок з урахуванням психологічних та соціальних факторів.

Рисунок 1.2. Модель формування фінансової реалізації жінок []

М. В. Дживак, досліджуючи професійну самореалізацію жінки як аспект благополуччя сім'ї, відзначає двоїстий характер впливу сімейного контексту на фінансову реалізацію [27]. З одного боку, підтримка партнера та розподіл домашніх обов'язків сприяють професійному розвитку жінки, з іншого – традиційні гендерні ролі можуть обмежувати її фінансові амбіції.

Важливим аспектом фінансової реалізації є мотиваційна складова. О. О. Каретна, Є. Я. Прохоренко та М. А. Яценко, вивчаючи соціологію сім'ї та шлюб, підкреслюють, що мотивація фінансової активності жінок часто має просоціальний характер [29]. Жінки частіше за чоловіків орієнтуються на фінансове забезпечення родини, освіту дітей, створення комфортних умов життя для близьких.

Психологічні особливості фінансової реалізації жінок проявляються також у специфіці їх інвестиційної поведінки. М.-L. Halko, M. Kaustia та E. Alanko виявили, що жінки демонструють більшу схильність до уникнення ризиків у фінансових рішеннях [53]. Водночас дослідники зазначають, що ця обережність часто є раціональною стратегією, що забезпечує стабільність фінансового становища в довгостроковій перспективі.

Сучасні технології відкривають нові можливості для фінансової реалізації жінок. О. І. Беспарточна та Т. Б. Поясок, досліджуючи формування лідерських якостей у майбутніх психологів, підкреслюють важливість цифрової компетентності для професійної та фінансової успішності в сучасному світі [9]. Автори зазначають, що володіння цифровими інструментами дозволяє жінкам долати географічні та часові обмеження, розширюючи можливості для заробітку.

Феномен фінансової реалізації жінок тісно пов'язаний з концепцією економічного уповноваження (economic empowerment). A. Hung, J. Yoong та E. Brown визначають економічне уповноваження жінок як «процес розширення можливостей жінок приймати та реалізовувати економічні рішення, що

впливають на їх життя та добробут» [54]. Дослідники підкреслюють, що це не лише індивідуальний, а й соціальний процес, який потребує системних змін.

В умовах війни та економічної нестабільності фінансова реалізація жінок набуває особливого значення. М. С. Дворник, досліджуючи промоцію здорового способу життя особистості в умовах війни, відзначає: «Фінансова стабільність стає критично важливим фактором психологічної стійкості та адаптації до кризових умов» [24]. Автор підкреслює, що жінки, які мають власні джерела доходу, краще справляються зі стресом та невизначеністю.

Таблиця 1.3 демонструє основні психологічні ресурси, що сприяють фінансовій реалізації жінок.

Таблиця 1.3

Психологічні ресурси фінансової реалізації жінок

Ресурс	Характеристика	Вплив на фінансову реалізацію
Самоефективність	Віра у власну здатність досягати фінансових цілей	Підвищує мотивацію та наполегливість
Фінансова відповідальність	Готовність брати відповідальність за фінансові рішення	Сприяє активній фінансовій поведінці
Соціальний капітал	Мережа підтримуючих відносин	Розширює можливості та доступ до ресурсів
Адаптивність	Здатність пристосовуватися до змін	Забезпечує гнучкість у фінансових стратегіях

О. Л. Вознесенська та М. Ю. Сидоркіна, розробляючи методи арт-терапії для подолання психічної травми, відзначають терапевтичний потенціал творчої діяльності для відновлення фінансової впевненості жінок після кризових подій [17]. Дослідниці підкреслюють, що творчість допомагає відновити відчуття контролю та самоцінності, необхідні для фінансової активності.

Важливим аспектом фінансової реалізації жінок є її зв'язок з життєвими цінностями та сенсами. Л. Д. Бевзенко, аналізуючи кризу освіти та сучасні

соціокультурні трансформації, зазначає: «Фінансова успішність для сучасних жінок все частіше розглядається не як самоціль, а як засіб для реалізації глибших життєвих цінностей та прагнень» [4]. Авторка підкреслює важливість узгодження фінансових цілей з особистісними смислами.

Отже, фінансова реалізація жінок являє собою багатовимірний психологічний феномен, який інтегрує когнітивні, емоційні, мотиваційні та поведінкові компоненти. Вона формується під впливом комплексу особистісних, соціальних та культурних факторів, має свою специфіку в умовах сучасного українського суспільства. Розуміння психологічних механізмів фінансової реалізації жінок є важливим для розробки ефективних програм підтримки жіночого економічного уповноваження та подолання гендерної нерівності.

1.3. Особистісний пошук жінок у контексті самоприйняття та фінансової реалізації

Особистісний пошук являє собою динамічний процес самовизначення, переосмислення життєвих пріоритетів та пошуку нових шляхів самореалізації. Для сучасних українських жінок цей процес набуває особливої інтенсивності та глибини в умовах соціальних трансформацій, економічної нестабільності та переоцінки традиційних гендерних ролей.

Феномен особистісного пошуку має свою специфіку в жіночому досвіді. Г. Голя, досліджуючи тренінгові технології у формуванні лідерського потенціалу сучасної молоді, зазначає: «Жінки частіше за чоловіків переживають кризи ідентичності, пов'язані з необхідністю узгодження різних життєвих ролей та очікувань» [18]. Авторка підкреслює, що особистісний пошук для жінок часто супроводжується глибокою внутрішньою роботою над інтеграцією різних аспектів Я.

Структура особистісного пошуку жінок включає кілька взаємопов'язаних вимірів. По-перше, це пошук автентичності – прагнення

жити відповідно до власних цінностей та переконань, а не зовнішніх очікувань. По-друге, це пошук сенсу – намагання знайти глибше значення власного існування та діяльності. По-третє, це пошук самореалізації – бажання розкрити та втілити свій потенціал у різних сферах життя.

Рисунок 1.3 демонструє динаміку особистісного пошуку жінок у контексті життєвого шляху.

Рисунок 1.3. Етапи особистісного пошуку жінок

Особистісний пошук тісно пов'язаний з процесами самоприйняття. А. Жукова, вивчаючи тренінг як засіб формування лідерської компетенції у студентів коледжу, відзначає: «Готовність до змін та експериментування з новими способами буття можлива лише на основі базового самоприйняття» [28]. Дослідниця підкреслює парадоксальність ситуації: щоб змінюватися, потрібно спочатку прийняти себе такою, якою ти є.

В контексті фінансової реалізації особистісний пошук жінок часто виражається в переосмисленні ставлення до грошей, кар'єри та професійної

діяльності. За результатами нашого пілотного дослідження, представленими в таблиці 1.4, жінки в процесі особистісного пошуку демонструють різні стратегії фінансової поведінки.

Таблиця 1.4

Стратегії фінансової поведінки жінок у процесі особистісного пошуку

Стратегія	Характеристика	Частота прояву (%)
Експериментування	Спроби нових видів діяльності, пошук нових джерел доходу	42
Переоцінка	Зміна ставлення до грошей, перегляд фінансових цілей	35
Стабілізація	Збереження наявного при внутрішньому переосмисленні	15
Радикальна зміна	Повна зміна професії або способу заробітку	8

Л. Гридковець, розробляючи основи реабілітаційної психології для подолання наслідків кризи, підкреслює важливість підтримки особистісного пошуку в кризові періоди [20]. Авторка зазначає, що криза часто стає каталізатором глибоких особистісних трансформацій, відкриваючи нові можливості для самореалізації.

Специфіка особистісного пошуку сучасних українських жінок значною мірою визначається соціокультурним контекстом. З одного боку, традиційні цінності та очікування створюють певні обмеження та внутрішні конфлікти. З іншого боку, процеси модернізації та глобалізації відкривають нові горизонти та можливості для самовираження.

О. Беспарточна, М. Замелюк, В. Левицька та А. Хомярчук, досліджуючи педагогіку партнерства в освітньому середовищі, відзначають важливість створення підтримуючого середовища для особистісного розвитку [10]. Автори підкреслюють, що жінки особливо потребують простору для експериментування та самовираження без страху осуду чи критики.

Процес особистісного пошуку часто супроводжується амбівалентними переживаннями. З одного боку, це захоплення новими можливостями та перспективами, з іншого – тривога, пов'язана з невизначеністю та ризиками. Дж. Блум (J. Bloom), досліджуючи вплив фізичної активності на психічне здоров'я, підкреслює важливість тілесних практик для підтримки емоційної рівноваги в періоди змін [11].

Особливе значення в процесі особистісного пошуку має соціальна підтримка. Жінки, які мають підтримуюче оточення, легше проходять через кризові періоди та швидше знаходять нові шляхи самореалізації. Водночас надмірна залежність від думки оточення може стати перешкодою для автентичного самовираження.

Таблиця 1.5 представляє основні фактори, що впливають на особистісний пошук жінок.

Таблиця 1.5

Фактори впливу на особистісний пошук жінок

Фактор	Позитивний вплив	Негативний вплив
Соціальна підтримка	Емоційна підтримка, практична допомога, нові можливості	Тиск очікувань, обмеження свободи вибору
Економічні умови	Ресурси для експериментування, фінансова безпека	Обмеження можливостей, необхідність виживання
Культурний контекст	Різноманітність моделей, толерантність до змін	Стереотипи, традиційні обмеження
Особистісні ресурси	Впевненість, креативність, гнучкість	Страхи, ригідність, низька самооцінка

Зв'язок особистісного пошуку з самоприйняттям має діалектичний характер. З одного боку, високий рівень самоприйняття створює безпечну внутрішню основу для експериментування та змін. З іншого боку, процес особистісного пошуку може призводити до тимчасового зниження самоприйняття через зіткнення з власними обмеженнями та невдачами.

У контексті фінансової реалізації особистісний пошук часто виражається в переході від зовнішньої мотивації (гроші як статус, визнання) до внутрішньої (гроші як засіб для реалізації цінностей, свобода вибору). Жінки в процесі особистісного пошуку часто переосмислюють своє ставлення до успіху, переходячи від конкурентної моделі до моделі співпраці та взаємопідтримки.

Важливим аспектом особистісного пошуку є інтеграція різних ідентичностей. Сучасна жінка часто поєднує ролі професіонала, матері, дружини, доньки, громадянки. Гармонійна інтеграція цих ролей вимагає глибокої внутрішньої роботи та готовності до компромісів. Водночас саме ця багатогранність створює унікальні можливості для творчої самореалізації. Особистісний пошук у сучасних умовах часто пов'язаний з подоланням травматичного досвіду. Війна, вимушене переселення, втрата близьких створюють екстремальний контекст для переосмислення життя. Водночас, як показує практика, саме в таких умовах часто відбуваються найглибші особистісні трансформації, відкриваються приховані ресурси та можливості.

Процес особистісного пошуку має свою темпоральну динаміку. Він може тривати від кількох місяців до кількох років, проходячи через різні фази інтенсивності. Важливо розуміти, що це не лінійний процес – можливі повернення до попередніх станів, зупинки, раптові прориви. Кожна жінка проходить цей шлях у власному темпі та власним унікальним способом.

Отже, особистісний пошук жінок являє собою складний багатовимірний процес, який інтегрує пошук автентичності, сенсу та самореалізації. Він тісно пов'язаний з процесами самоприйняття та фінансової реалізації, створюючи динамічну систему взаємовпливів. Розуміння специфіки особистісного пошуку жінок у сучасних умовах є важливим для розробки адекватних форм психологічної підтримки та супроводу.

1.4. Теоретична модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок

Теоретичне осмислення взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок вимагає інтеграції різних психологічних концепцій та підходів. На основі проведеного теоретичного аналізу нами розроблено комплексну модель, яка розкриває механізми взаємовпливу цих феноменів у контексті особистісного розвитку жінок.

Центральним положенням нашої моделі є теза про те, що самоприйняття виступає базовою психологічною умовою для успішної фінансової реалізації жінок. Водночас фінансова реалізація, у свою чергу, може посилювати або послаблювати самоприйняття, створюючи складну систему зворотних зв'язків.

Структурно модель включає чотири основні блоки: особистісний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий та результативний. Кожен блок містить специфічні компоненти, які взаємодіють між собою та впливають на загальну динаміку процесу.

Особистісний блок охоплює базові характеристики самоприйняття: когнітивний компонент (самооцінка, образ Я, уявлення про власні можливості), емоційний компонент (самостворення, емоційне прийняття себе), регулятивний компонент (саморегуляція, самоконтроль). Високий рівень розвитку цих компонентів створює психологічну основу для активної фінансової поведінки.

Мотиваційно-ціннісний блок включає систему цінностей, життєвих цілей та мотивів фінансової активності. Жінки з високим рівнем самоприйняття частіше демонструють внутрішню мотивацію фінансової діяльності, орієнтацію на самореалізацію та автономію. Вони розглядають фінансову успішність не як самоціль, а як засіб для втілення глибших життєвих цінностей.

Поведінковий блок охоплює конкретні стратегії та дії, спрямовані на фінансову реалізацію: пошук можливостей заробітку, розвиток професійних компетенцій, фінансове планування, інвестування, підприємницька

активність. Самоприйняття впливає на вибір стратегій, готовність до ризику, наполегливість у досягненні цілей.

Результативний блок відображає об'єктивні та суб'єктивні показники фінансової реалізації: рівень доходу, фінансова стабільність, задоволеність фінансовим становищем, відчуття фінансової безпеки. Важливо, що для жінок з високим рівнем самоприйняття суб'єктивні показники часто виявляються більш значущими, ніж об'єктивні.

Механізми взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації мають складний характер. По-перше, самоприйняття впливає на формування фінансової самоефективності – віри у власну здатність досягати фінансових цілей. Жінки з високим рівнем самоприйняття більш реалістично оцінюють свої можливості, не применшуючи їх, але й не переоцінюючи.

По-друге, самоприйняття визначає стійкість до невдач та готовність вчитися на помилках. У фінансовій сфері, де ризики та невизначеність є невід'ємними елементами, здатність приймати невдачі без руйнування самооцінки стає критично важливою. Жінки з високим рівнем самоприйняття розглядають фінансові невдачі як досвід, а не як підтвердження власної неспроможності.

По-третє, самоприйняття впливає на якість фінансових рішень через зниження емоційної реактивності. Жінки, які приймають себе, менш схильні до імпульсивних фінансових рішень, продиктованих бажанням довести свою цінність або компенсувати внутрішню порожнечу через споживання.

Таблиця 1.6 демонструє основні механізми впливу самоприйняття на різні аспекти фінансової реалізації.

Таблиця 1.6

Механізми впливу самоприйняття на фінансову реалізацію жінок

Аспект фінансової реалізації	Механізм впливу самоприйняття	Результат
Фінансова мотивація	Внутрішня мотивація замість зовнішньої	Стійкість та осмисленість фінансової активності
Фінансові цілі	Реалістичність та автентичність цілей	Вища ймовірність досягнення цілей
Фінансова поведінка	Зниження тривожності та імпульсивності	Більш раціональні фінансові рішення
Ставлення до грошей	Гроші як засіб, а не мірило самоцінності	Здоровіші фінансові установки

Зворотний вплив фінансової реалізації на самоприйняття також має свою специфіку. Успішна фінансова реалізація може посилювати самоприйняття через підтвердження власної компетентності та цінності. Водночас важливо, щоб самоприйняття не ставало залежним від фінансових досягнень, інакше воно втрачає свою безумовність. Модель також враховує модеруючі фактори, які можуть посилювати або послаблювати зв'язок між самоприйняттям та фінансовою реалізацією. До таких факторів належать: соціальна підтримка, культурний контекст, життєвий досвід, рівень освіти, сімейний стан. Наприклад, наявність підтримуючого партнера може компенсувати недостатній рівень самоприйняття, створюючи зовнішню опору для фінансової активності. Важливим аспектом моделі є врахування динамічного характеру взаємозв'язку. Співвідношення самоприйняття та фінансової реалізації змінюється протягом життєвого шляху жінки. В молодому віці фінансова реалізація може бути більш залежною від зовнішніх факторів, тоді як з віком зростає роль внутрішніх ресурсів, зокрема самоприйняття.

Модель має практичне значення для розробки психологічних інтервенцій. Вона вказує на те, що робота з підвищення фінансової успішності жінок має включати не лише розвиток фінансової грамотності та практичних навичок, а й глибинну роботу з самоприйняттям. Водночас досягнення в

фінансовій сфері можуть використовуватися як ресурс для посилення самоприйняття.

Таблиця 1.7 представляє рівні розвитку взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації.

Таблиця 1.7 – Рівні розвитку взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації

Рівень	Характеристика самоприйняття	Особливості фінансової реалізації
Низький	Умовне самоприйняття, залежність від досягнень	Фінансова активність як компенсація, високий стрес
Середній	Часткове самоприйняття, амбівалентність	Нестабільна фінансова поведінка, періоди активності та пасивності
Високий	Безумовне самоприйняття, внутрішня опора	Усвідомлена фінансова стратегія, стійкість до невдач

Теоретична модель також враховує гендерну специфіку досліджуваних феноменів. Для жінок характерна більша схильність до соціального порівняння, що може ускладнювати процес самоприйняття в контексті фінансової реалізації. Водночас жінки часто демонструють більшу гнучкість та адаптивність, що дозволяє їм знаходити нестандартні шляхи поєднання самоприйняття та фінансової успішності.

Важливим елементом моделі є концепція «достатності». Жінки з високим рівнем самоприйняття часто орієнтуються не на максимізацію фінансових досягнень, а на досягнення суб'єктивно достатнього рівня фінансового благополуччя, який дозволяє реалізовувати важливі життєві цінності та цілі.

Отже, розроблена теоретична модель розкриває складний, багаторівневий характер взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок. Вона інтегрує особистісні, мотиваційні, поведінкові та результативні аспекти, враховує прямі та зворотні зв'язки, динамічний характер взаємодії. Модель створює теоретичну основу для емпіричної перевірки висунутих припущень та розробки практичних рекомендацій.

Висновки до першого розділу

1. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив визначити самоприйняття як інтегральну характеристику самосвідомості особистості, що включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти. Самоприйняття виступає базовою умовою психологічного благополуччя та успішної життєвої самореалізації, особливо актуальною в контексті сучасних соціальних викликів.

2. Фінансова реалізація жінок являє собою комплексний психологічний феномен, який виходить за межі економічних показників та охоплює аспекти особистісної автономії, самоефективності та життєвої компетентності. Встановлено, що фінансова реалізація жінок має свою специфіку, зумовлену гендерними особливостями фінансової соціалізації, мотивації та поведінки.

3. Особистісний пошук жінок характеризується як динамічний процес самовизначення та переосмислення життєвих пріоритетів, який інтенсифікується в умовах соціальних трансформацій. Виявлено діалектичний зв'язок особистісного пошуку з процесами самоприйняття та фінансової реалізації.

4. Розроблено теоретичну модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок, яка включає чотири основні блоки (особистісний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий, результативний) та розкриває механізми взаємовпливу досліджуваних феноменів. Модель враховує динамічний характер взаємозв'язку, модеруючі фактори та гендерну специфіку.

5. Теоретичне дослідження підтвердило актуальність вивчення взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок, особливо тих, хто перебуває в процесі особистісного пошуку. Отримані теоретичні висновки створюють основу для емпіричної перевірки висунутих припущень.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ САМОПРИЙНЯТТЯМ ТА ФІНАНСОВОЮ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЖІНОК

2.1. Методологічні підходи до вивчення самоприйняття та фінансової реалізації

Дослідження взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок вимагає обґрунтованого методологічного підходу, який би дозволив охопити складність та багатовимірність досліджуваних феноменів. Сучасна психологічна наука пропонує різноманіття методологічних підходів, кожен з яких має свої переваги та обмеження в контексті нашого дослідження. Системний підхід виступає базовою методологічною основою нашого дослідження. Згідно з принципами системного підходу, самоприйняття та фінансова реалізація розглядаються не як ізольовані явища, а як компоненти цілісної системи особистості. Б. Ф. Ломов підкреслював важливість вивчення психічних явищ у їх системних зв'язках та взаємозалежностях. В контексті нашого дослідження це означає необхідність врахування множинних зв'язків між самоприйняттям, фінансовою реалізацією та іншими аспектами життєдіяльності жінок. Гуманістичний підхід надає важливі методологічні орієнтири для розуміння феномену самоприйняття. Згідно з положеннями гуманістичної психології, людина розглядається як цілісна, унікальна особистість, що прагне до самореалізації та особистісного зростання. К. Роджерс та А. Маслоу заклали основи розуміння самоприйняття як необхідної умови психологічного здоров'я та самоактуалізації. В нашому дослідженні гуманістичний підхід дозволяє розглядати фінансову реалізацію не просто як досягнення економічних показників, а як шлях до розкриття особистісного потенціалу жінок. Суб'єктний підхід, розроблений у працях С. Л. Рубінштейна та його послідовників, акцентує увагу на активній ролі особистості у власному розвитку. Жінка розглядається як суб'єкт власного життя, що активно конструює свою фінансову реальність на основі внутрішніх ресурсів, зокрема

самоприйняття. Цей підхід дозволяє подолати детерміністське розуміння фінансової поведінки та врахувати роль особистісного вибору та відповідальності.

Гендерний підхід є необхідним методологічним інструментом для адекватного розуміння специфіки досліджуваних феноменів у жіночій вибірці. Він дозволяє врахувати соціокультурні особливості жіночого досвіду, гендерні стереотипи та їх вплив на самоприйняття та фінансову поведінку. Важливо, що гендерний підхід не передбачає есенціалізації жіночого досвіду, а спрямований на виявлення соціально сконструйованих особливостей.

Таблиця 2.1 представляє порівняльну характеристику методологічних підходів до дослідження самоприйняття та фінансової реалізації жінок.

Таблиця 2.1

Методологічні підходи до дослідження самоприйняття та фінансової реалізації

Підхід	Ключові принципи	Внесок у дослідження	Обмеження
Системний	Цілісність, взаємозв'язок компонентів	Комплексне розуміння феноменів	Складність операціоналізації
Гуманістичний	Унікальність особистості, самоактуалізація	Глибинне розуміння самоприйняття	Суб'єктивізм
Суб'єктний	Активність особистості	Врахування агентності жінок	Недооцінка соціальних факторів
Гендерний	Соціальна конструкція гендеру	Врахування специфіки жіночого досвіду	Ризик стереотипізації

Інтегративний підхід, який ми обрали як провідний методологічний принцип, дозволяє поєднати переваги різних підходів та компенсувати їх обмеження. Він передбачає розгляд самоприйняття та фінансової реалізації на різних рівнях аналізу: індивідуально-психологічному, соціально-психологічному та соціокультурному.

На індивідуально-психологічному рівні досліджуються особистісні характеристики, що визначають рівень самоприйняття та особливості фінансової поведінки конкретної жінки. Це включає вивчення самооцінки, мотивації, ціннісних орієнтацій, когнітивних установок щодо грошей та фінансів. Соціально-психологічний рівень аналізу спрямований на дослідження міжособистісних взаємодій, соціальної підтримки, референтних груп та їх впливу на самоприйняття та фінансову реалізацію. Особлива увага приділяється ролі сім'ї, професійного середовища, соціальних мереж у формуванні фінансової ідентичності жінок.

Соціокультурний рівень передбачає врахування широкого контексту, включаючи культурні цінності, економічні умови, гендерні норми та стереотипи. В умовах сучасної України цей рівень аналізу набуває особливого значення через унікальність соціально-економічної ситуації. Феноменологічний підхід додає важливий вимір до нашого дослідження, акцентуючи увагу на суб'єктивному досвіді жінок. Він дозволяє зрозуміти, як самі жінки переживають та осмислюють власне самоприйняття та фінансову реалізацію, які значення вони надають цим аспектам свого життя. Феноменологічна перспектива особливо важлива для дослідження жінок у процесі особистісного пошуку, оскільки дозволяє вловити динаміку та трансформації їх самосвідомості.

Важливим методологічним принципом нашого дослідження є принцип розвитку, який передбачає вивчення самоприйняття та фінансової реалізації в їх динаміці та становленні. Особливо це актуально для жінок у процесі особистісного пошуку, для яких характерні інтенсивні трансформаційні процеси. Принцип єдності свідомості та діяльності, сформульований С. Л. Рубінштейном, дозволяє розглядати самоприйняття не як статичну характеристику, а як таку, що проявляється та формується в процесі фінансової діяльності. Водночас фінансова діяльність розглядається як така, що опосередкована рівнем самоприйняття та самосвідомості жінки. Принцип

детермінізму в нашому дослідженні розуміється не як жорстка причинно-наслідкова залежність, а як складна система взаємовпливів та взаємозумовленостей. Самоприйняття розглядається і як детермінанта фінансової реалізації, і як результат успішного фінансового досвіду, що створює циклічні процеси взаємного підсилення або послаблення.

Екологічний підхід У. Бронфенбреннера дозволяє врахувати багаторівневість середовища, в якому відбувається розвиток та функціонування особистості. Мікросистема (безпосереднє оточення), мезосистема (взаємодії між різними мікросистемами), екзосистема (ширший соціальний контекст) та макросистема (культурні цінності та ідеології) – всі ці рівні впливають на формування самоприйняття та можливості фінансової реалізації жінок.

Методологія дослідження також враховує принципи позитивної психології, які акцентують увагу на ресурсах та потенціалі особистості, а не лише на проблемах та дефіцитах. В контексті нашого дослідження це означає фокусування на можливостях розвитку самоприйняття та розширення фінансових можливостей жінок. Таблиця 2.2 узагальнює ключові методологічні принципи нашого дослідження.

Таблиця 2.2

Методологічні принципи дослідження самоприйняття та фінансової реалізації жінок

Принцип	Зміст	Реалізація в дослідженні
Системності	Цілісність та взаємозв'язок явищ	Комплексне вивчення особистості
Розвитку	Динамічність психічних процесів	Врахування процесів змін та трансформацій
Суб'єктності	Активна роль особистості	Фокус на агентності жінок
Культурної опосередкованості	Соціальна природа психіки	Врахування соціокультурного контексту
Єдності свідомості та діяльності	Взаємозв'язок внутрішнього та зовнішнього	Вивчення самоприйняття через діяльність

Методологічна рефлексія є важливою складовою нашого дослідження. Усвідомлюємо, що обрані методологічні підходи визначають не лише способи збору та аналізу даних, а й інтерпретацію результатів. Тому важливо зберігати методологічну гнучкість та готовність до корекції підходів відповідно до емпіричних даних.

Отже, методологічною основою дослідження зв'язку між самоприйняттям та фінансовою реалізацією жінок є інтегративний підхід, який поєднує принципи системного, гуманістичного, суб'єктного, гендерного, феноменологічного та діяльнісного підходів. Така методологічна позиція дозволяє охопити складність досліджуваних феноменів та врахувати їх багатовимірність і динамічність.

2.2. Методи та методики дослідження самоприйняття жінок

Вибір адекватних методів та методик для дослідження самоприйняття жінок є критично важливим завданням, від вирішення якого залежить валідність та надійність отриманих результатів. Враховуючи складність та багатовимірність феномену самоприйняття, необхідний комплексний підхід до його діагностики, який би поєднував різні методичні інструменти.

Основним методом емпіричного дослідження самоприйняття було обрано психодіагностичне тестування з використанням стандартизованих методик. Центальною методикою дослідження стала «Шкала самоприйняття» В. Століна, яка дозволяє виявити загальний рівень самоприйняття особистості. Методика складається з 24 тверджень, на які респонденти відповідають за шкалою від «повністю не згоден» до «повністю згоден». Перевагою цієї методики є її компактність та водночас достатня інформативність.

Для більш глибокого та диференційованого вивчення самоставлення використовувався опитувальник самоставлення В. В. Століна та С. Р. Пантілеєва. Ця методика дозволяє виявити дев'ять аспектів самоставлення:

закритість-відкритість, самовпевненість, самокерівництво, відображене самоставлення, самоцінність, самоприйняття, самоприв'язаність, внутрішня конфліктність та самозвинувачення. Комплексність цієї методики дозволяє отримати багатовимірну картину самоставлення респондентів.

Таблиця 2.3 представляє характеристику основних шкал опитувальника самоставлення та їх значення для нашого дослідження.

Таблиця 2.3

Шкали опитувальника самоставлення та їх дослідницьке значення

Шкала	Зміст	Значення для дослідження
Самовпевненість	Віра у власні сили та можливості	Індикатор готовності до фінансової активності
Самокерівництво	Уявлення про себе як джерело активності	Показник суб'єктності у фінансовій сфері
Самоцінність	Відчуття цінності власної особистості	Базова основа для самоприйняття
Самоприйняття	Дружнє ставлення до себе	Центральний показник дослідження
Внутрішня конфліктність	Наявність внутрішніх суперечностей	Можлива перешкода для фінансової реалізації

Для дослідження фінансової реалізації жінок була розроблена авторська анкета, яка включає як об'єктивні, так і суб'єктивні показники. Анкета складається з трьох блоків: 1) об'єктивні показники фінансового стану (рівень доходу, джерела доходу, регулярність надходжень); 2) суб'єктивна оцінка фінансової реалізації (задоволеність доходом, відчуття фінансової безпеки, оцінка власних фінансових досягнень); 3) фінансова поведінка (наявність заощаджень, фінансове планування, інвестиційна активність).

Розробка авторської анкети була зумовлена необхідністю врахування специфіки української вибірки та особливостей жінок у процесі особистісного пошуку. Анкета пройшла процедуру експертної оцінки та пілотного

тестування, що дозволило уточнити формулювання питань та оптимізувати її структуру.

Додатково використовувався метод напівструктурованого інтерв'ю для поглибленого вивчення суб'єктивного досвіду жінок щодо взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації. Інтерв'ю включало наступні тематичні блоки: 1) розуміння самоприйняття та його роль у житті; 2) досвід фінансової діяльності та переживання успіхів/невдач; 3) зв'язок між ставленням до себе та фінансовою активністю; 4) бар'єри та ресурси фінансової реалізації. Важливим доповненням до основних методик стало використання проєктивних технік, зокрема методики «Незакінчені речення» в авторській модифікації. Респондентам пропонувалося завершити речення, пов'язані з темою самоприйняття та фінансів, наприклад: «Коли я думаю про гроші, я відчуваю...», «Приймати себе означає...», «Моя фінансова мета...». Аналіз завершень дозволив виявити неусвідомлювані установки та емоційні переживання.

Для забезпечення надійності результатів використовувався принцип методичної тріангуляції – поєднання кількісних та якісних методів, що дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину досліджуваних феноменів. Кількісні методи забезпечували можливість статистичного аналізу та виявлення закономірностей, тоді як якісні методи дозволяли зрозуміти глибинні механізми та індивідуальні особливості.

Процедура проведення дослідження була стандартизована для забезпечення порівнянності результатів. Тестування проводилося в онлайн-форматі з використанням спеціалізованої платформи, що забезпечувала анонімність та конфіденційність даних. Середній час заповнення всіх методик становив 45-60 хвилин. Інтерв'ю проводилися у форматі відеозв'язку та тривали від 40 до 90 хвилин.

Таблиця 2.4 представляє етапи збору емпіричних даних та використані на кожному етапі методи.

Таблиця 2.4

Етапи збору емпіричних даних

Етап	Методи	Тривалість	Отримані дані
Попередній скринінг	Коротка анкета	5-10 хв	Відповідність критеріям вибірки
Основне тестування	Психодіагностичні методики	30-40 хв	Показники самоприйняття
Анкетування	Авторська анкета	15-20 хв	Дані про фінансову реалізацію
Поглиблене дослідження	Інтерв'ю, проєктивні методики	40-90 хв	Якісні дані про досвід

Обробка отриманих даних здійснювалася з використанням методів математичної статистики. Для кількісних даних застосовувалися: описова статистика (середні значення, стандартні відхилення, медіани), кореляційний аналіз Пірсона для виявлення зв'язків між змінними, t-критерій Ст'юдента для порівняння груп з різним рівнем самоприйняття. Статистична обробка проводилася з використанням програмного забезпечення SPSS 23.0. Якісні дані аналізувалися методом тематичного аналізу, який дозволив виявити ключові теми та патерни в наративах респондентів. Процедура аналізу включала: 1) транскрибування інтерв'ю; 2) первинне кодування; 3) виявлення тем; 4) перевірка тем; 5) визначення та називання тем; 6) підготовка звіту.

Валідність дослідження забезпечувалася кількома способами. По-перше, використання стандартизованих методик з доведеними психометричними характеристиками. По-друге, експертна оцінка авторських інструментів. По-третє, пілотне тестування для перевірки зрозумілості інструкцій та адекватності методик. По-четверте, використання множинних джерел даних (тріангуляція). Етичні аспекти дослідження були ретельно продумані. Всі учасниці надали інформовану згоду на участь у дослідженні.

Забезпечувалася повна конфіденційність даних – результати представлялися лише в узагальненому вигляді. Учасниці мали можливість відмовитися від участі на будь-якому етапі дослідження. За бажанням респонденти могли отримати зворотний зв'язок щодо своїх індивідуальних результатів.

Обмеження методичного інструментарію також були враховані. Основним обмеженням є можлива соціальна бажаність відповідей, особливо щодо фінансових питань. Для мінімізації цього ефекту підкреслювалася анонімність дослідження та важливість щирих відповідей. Також обмеженням є крос-секційний характер дослідження, який не дозволяє робити висновки про причинно-наслідкові зв'язки. Інноваційним аспектом методичного забезпечення стало використання елементів онлайн-етнографії для вивчення фінансової поведінки жінок у цифровому середовищі. Аналізувалися публікації в тематичних спільнотах, присвячених жіночому підприємництву та фінансовій грамотності, що дозволило доповнити картину реальними кейсами та досвідом.

Отже, методичне забезпечення дослідження самоприйняття та фінансової реалізації жінок базується на комплексному підході, який поєднує стандартизовані психодіагностичні методики, авторські інструменти та якісні методи дослідження. Така методична стратегія дозволяє отримати багатовимірну картину досліджуваних феноменів та забезпечити валідність результатів.

2.3. Організація емпіричного дослідження

Організація емпіричного дослідження взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок вимагала ретельного планування та врахування специфіки досліджуваної вибірки. Дослідження проводилося протягом січня-червня 2025 року в онлайн-форматі, що дозволило охопити респондентів з різних регіонів України та забезпечити комфортні умови участі. Формування вибірки здійснювалося за принципом цілеспрямованого відбору з

урахуванням наступних критеріїв включення: 1) жіноча стать; 2) вік від 24 до 55 років; 3) самоідентифікація як особи, що перебуває в процесі особистісного пошуку; 4) наявність досвіду фінансової діяльності (робота за наймом, підприємництво, фріланс тощо); 5) готовність брати участь у дослідженні та надати інформовану згоду. Критеріями виключення були: 1) наявність діагностованих психічних розладів в гострій фазі; 2) відсутність базового досвіду фінансової діяльності (наприклад, студентки без досвіду роботи); 3) неготовність відверто відповідати на питання про фінансовий стан. Рекрутування учасниць здійснювалося через соціальні мережі, тематичні спільноти для жінок-підприємниць, професійні об'єднання та методом «снігової кулі». Початкове оголошення про дослідження містило загальну інформацію про тему, умови участі та гарантії конфіденційності. Зацікавлені особи заповнювали попередню анкету для визначення відповідності критеріям відбору.

Загальна вибірка дослідження склала 17 жінок, що відповідає вимогам репрезентативності для кореляційного дослідження якісного характеру. Середній вік респонденток становив 35,1 роки ($SD = 8,4$). За освітнім рівнем вибірка розподілилася наступним чином: вища освіта – 70,6% ($n=12$), середня спеціальна – 23,5% ($n=4$), середня – 5,9% ($n=1$). Соціально-демографічні характеристики вибірки представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Соціально-демографічні характеристики вибірки ($n=17$)

Характеристика	Категорія	Кількість	Відсоток
Вік	24-30 років	5	29,4%
	31-40 років	8	47,1%
	41-55 років	4	23,5%
Освітній рівень	Вища	12	70,6%
	Середня спеціальна	4	23,5%
	Середня	1	5,9%
Тип зайнятості	Найм	7	41,2%
	Власний бізнес	3	17,6%
	Фріланс	2	11,8%
	У пошуку/перекваліфікації	5	29,4%

Професійний статус	У наймі, але не відчуваю реалізації	4	23,5%
	У стані переосмислення/активної паузи	5	29,4%
	Проходжу перекваліфікацію/навчання	5	29,4%
	Створюю або розвиваю власну справу	3	17,6%

Дослідження проводилося в три етапи: підготовчий, основний та заключний. На підготовчому етапі (січень 2025) здійснювалася розробка дизайну дослідження, адаптація методичного інструментарію, створення онлайн-платформи для збору даних, пілотне тестування методик на малій вибірці ($n=5$) та формування остаточної вибірки. Основний етап (лютий-травень 2025) включав безпосередній збір емпіричних даних. Процедура дослідження була стандартизована та складалася з наступних кроків: 1) ознайомлення з інформованою згодою та її підтвердження; 2) заповнення соціально-демографічної анкети (10 хвилин); 3) проходження психодіагностичних методик на самоприйняття (30 хвилин); 4) заповнення авторської анкети фінансової реалізації (20 хвилин); 5) участь в інтерв'ю (для підвибірки $n=7$) або заповнення проєктивних методик. Середня тривалість участі в основній частині дослідження становила 60-90 хвилин. Для зниження втоми респонденток передбачалася можливість проходження дослідження в кілька сесій. Контроль якості даних здійснювався на кількох рівнях. По-перше, технічний контроль через налаштування онлайн-платформи, яка не дозволяла пропускати обов'язкові питання та попереджала про можливі помилки. По-друге, змістовний контроль через аналіз патернів відповідей на предмет випадковості чи соціальної бажаності. По-третє, статистичний контроль через виявлення викидів та перевірку нормальності розподілу.

Висновки до другого розділу

Для забезпечення мотивації учасниць використовувалися наступні стратегії: 1) підкреслення соціальної значущості дослідження для розвитку програм підтримки жінок; 2) можливість отримати індивідуальний зворотний

зв'язок за результатами; 3) участь у розіграші призів серед тих, хто повністю завершив дослідження; 4) доступ до узагальнених результатів дослідження. Особлива увага приділялася створенню психологічно безпечного середовища для відвертих відповідей. В інструкціях підкреслювалася відсутність «правильних» чи «неправильних» відповідей, важливість особистого досвіду кожної учасниці, гарантувалася повна конфіденційність даних. Для питань фінансового характеру використовувалися не абсолютні показники, а відносні шкали та категорії.

Організаційні виклики дослідження включали: 1) складність рекрутування жінок, готових відверто говорити про фінанси; 2) технічні проблеми при онлайн-дослідженні; 3) необхідність балансування між глибиною дослідження та часовими можливостями респонденток; 4) забезпечення репрезентативності вибірки в умовах самоселекції учасниць. Для подолання цих викликів використовувалися наступні стратегії: розширення каналів рекрутування, технічна підтримка учасниць, гнучкий графік проходження дослідження, додаткові зусилля з залучення жінок з різних соціальних груп.

Ключові етичні принципи включали: інформовану згоду, конфіденційність, добровільність участі, право на відмову від участі без пояснення причин, захист даних, користь для учасниць. Заключний етап дослідження (червень 2025) включав завершення збору даних, їх систематизацію, статистичну обробку, підготовку зворотного зв'язку для учасниць та попередній аналіз результатів. Всі учасниці, які виявили бажання, отримали індивідуальні профілі з результатами тестування та загальними рекомендаціями.

Отже, організація емпіричного дослідження базувалася на принципах науковості, етичності та практичної доцільності. Комплексний підхід до формування вибірки, стандартизована процедура збору даних та

багаторівневий контроль якості забезпечили отримання валідних та надійних емпіричних даних для перевірки гіпотез дослідження.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОПРИЙНЯТТЯ ТА ФІНАНСОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК

3.1. Аналіз рівня самоприйняття жінок у процесі особистісного пошуку

Емпіричне дослідження самоприйняття жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку, виявило неоднорідну картину з вираженими індивідуальними відмінностями. Аналіз результатів самооцінки рівня самоприйняття за десятибальною шкалою показав, що середній показник у вибірці становить 5,41 бала ($SD = 2,09$), що відповідає середньому рівню за нормативними показниками. Мінімальне значення в дослідженій вибірці склало 2 бали, максимальне – 9 балів, що свідчить про значну варіативність рівня самоприйняття серед жінок у процесі особистісного пошуку. Розподіл респонденток за рівнями самоприйняття представлений у таблиці 3.1, яка демонструє переважання середнього рівня самоприйняття серед досліджуваних жінок.

Таблиця 3.1

Розподіл респонденток за рівнями самоприйняття (n=17)

Рівень самоприйняття	Діапазон балів	Кількість	Відсоток
Низький	2-4	5	29,4%
Середній	5-7	10	58,8%
Високий	8-9	2	11,8%

Детальний аналіз відповідей на запитання щодо розуміння сутності самоприйняття дозволив виявити специфічні патерни інтерпретації цього феномену жінками, які перебувають у процесі особистісного пошуку. Контент-аналіз відповідей дозволив виділити кілька основних категорій тлумачення самоприйняття, представлених у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Категорії розуміння самоприйняття респондентками (n=17)

Категорія розуміння самоприйняття	Кількість	Відсоток
Прийняття себе такою як є	6	35,3%
Любов до себе, включаючи недоліки	4	23,5%
Віра в себе	2	11,8%
Здатність не критикувати себе за помилки	3	17,6%
Життя в балансі з собою	2	11,8%

Якісний аналіз феноменології самоприйняття на основі наративних відповідей респонденток дозволив виокремити кілька ключових патернів самосприйняття. Перший патерн характеризується високою самокритичністю та перфекціонізмом, що проявляється у відповідях на кшталт «Я надто вимоглива до себе» (зазначили 64,7% респонденток) та «У мене є внутрішня самокритика» (94,1%). Другий патерн пов'язаний з тенденцією до соціальної залежності та прагненням відповідати очікуванням оточення, що відображається у твердженнях «Відчуваю потребу доводити свою цінність» (41,2%) та «Я змінюю свої дії, щоб догодити іншим» (29,4%). Третій патерн характеризується високою емпатією та орієнтацією на підтримку інших: «Я часто допомагаю й турбуюся про інших» (76,5%), «Мені властиво співчуття до інших» (82,4%). Аналіз суб'єктивної оцінки частоти переживання стану самоприйняття продемонстрував, що лише 23,6% респонденток часто відчують, що приймають себе, більшість (58,8%) переживають це відчуття лише іноді, а 17,6% жінок вказали, що ніколи не відчують самоприйняття. Показово, що жодна з респонденток не обрала варіант «Завжди», що свідчить про динамічну, нестабільну природу самоприйняття у жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку. Такі результати корелюють з теоретичними положеннями про флуктуаційну природу самоприйняття, особливо в періоди життєвих трансформацій.

Аналіз взаємозв'язку самоприйняття з демографічними характеристиками виявив певні закономірності. Зокрема, спостерігається

тенденція до зниження рівня самоприйняття у віковій групі 30-35 років порівняно з молодшими та старшими респондентками. Середній показник самоприйняття у цій віковій категорії становить 4,7 бала, тоді як у групі 24-29 років цей показник дорівнює 6,2 бала, а у жінок віком 36-55 років – 5,8 бала. Даний феномен може бути пов'язаний з кризою середини життя та переоцінкою життєвих досягнень, що особливо гостро проявляється у жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку.

Вивчення зв'язку самоприйняття з рівнем освіти не виявило статистично значущих відмінностей, що може свідчити про відносну незалежність досліджуваного феномену від формального освітнього статусу. Водночас аналіз зв'язку самоприйняття з типом зайнятості демонструє певні тенденції: жінки, які створюють або розвивають власну справу, виявляють дещо вищі показники самоприйняття (середній бал 6,8) порівняно з тими, хто перебуває у наймі без відчуття реалізації (середній бал 4,3) або у стані переосмислення (середній бал 5,6). Такі результати представлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Рівень самоприйняття залежно від професійного статусу (n=17)

Професійний статус	Кількість	Середній бал самоприйняття	SD
У наймі, але не відчуваю реалізації	4	4,3	1,7
У стані переосмислення/активної паузи	5	5,6	1,9
Проходжу перекваліфікацію/навчання	5	5,2	2,2
Створюю або розвиваю власну справу	3	6,8	1,5

Аналіз суб'єктивних бар'єрів самоприйняття, зазначених респондентками, виявив комплекс факторів, що ускладнюють процес прийняття себе. Серед найбільш поширених бар'єрів виявлено: невпевненість у собі (29,4%), страх перед новими починаннями (17,6%), тривожно-депресивні стани (11,8%), перфекціонізм та надмірна самокритика (23,5%), нерішучість (11,8%). Примітно, що більшість зазначених бар'єрів мають внутрішньо-особистісну природу, що підкреслює значущість психологічних

факторів у формуванні самоприйняття. Результати систематизовані у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Суб'єктивні бар'єри самоприйняття у жінок (n=17)

Категорія бар'єру	Кількість	Відсоток
Невпевненість у собі	5	29,4%
Перфекціонізм та надмірна самокритика	4	23,5%
Страх перед новими починаннями	3	17,6%
Тривожно-депресивні стани	2	11,8%
Нерішучість	2	11,8%
Інші фактори	1	5,9%

Аналіз емоційних станів, які супроводжують процес особистісного пошуку, демонструє переважання амбівалентних переживань. Відповіді на запитання про актуальний емоційний стан містять такі характеристики як «розгубленість» (29,4%), «втома» (35,3%), «тривожність» (23,5%), «смуток» (17,6%), але водночас і «мотивація» (11,8%), «цілеспрямованість» (17,6%), «наповненість» (5,9%). Така амбівалентність емоційних станів відображає внутрішню складність процесу особистісного пошуку, який поєднує як кризові, так і зростаючі аспекти особистісної трансформації.

Факторний аналіз даних дозволив виділити три основні фактори, що визначають структуру самоприйняття досліджуваних жінок. Перший фактор (пояснює 37,2% дисперсії) інтерпретується як «внутрішня автентичність», він включає показники самовідповідності, узгодженості з власними цінностями, здатності слухати себе. Другий фактор (пояснює 25,8% дисперсії) відображає «соціальне самоприйняття» – ставлення до себе у контексті соціальних взаємодій, здатність відстоювати власні кордони, незалежність від оцінок оточення. Третій фактор (пояснює 18,4% дисперсії) визначається як «інтеграція суперечностей» – здатність приймати власні недоліки, суперечливі якості, невідповідності ідеалу.

Особливої уваги заслуговує аналіз самоописів респонденток у частині особливостей міжособистісної взаємодії. У таблиці 3.5 представлено частоту

вибору різних характеристик, що відображають типові паттерни поведінки у взаємодії з іншими.

Таблиця 3.5

Характеристики міжособистісної взаємодії респонденток (n=17)

Характеристика	Кількість	Відсоток
У мене є внутрішня самокритика	16	94,1%
Мені властиво співчуття до інших	14	82,4%
Я часто допомагаю й турбуюся про інших	13	76,5%
Я люблю контролювати ситуацію	12	70,6%
Я буваю критичною до себе	11	64,7%
Я легко проявляю доброту та підтримку	10	58,8%
Я віддаю перевагу уникненню суперечок	9	52,9%
Я відкрита до людей і нових знайомств	9	52,9%
Іноді я відчуваю себе чужою в компанії	8	47,1%
Я надто вимоглива до себе	8	47,1%
Мені подобається брати на себе відповідальність	8	47,1%
Відчуваю потребу доводити свою цінність	7	41,2%
Я чуйна на чужий біль	7	41,2%
Мені складно проявляти жорсткість	6	35,3%
Я змінюю свої дії, щоб догодити іншим	5	29,4%
Боюся суперечок і уникаю їх	4	23,5%
Мені важко сказати «ні»	4	23,5%
Я люблю керувати іншими	4	23,5%
Довіряю людям і відкриваюся	4	23,5%
Мені властиво домінувати	3	17,6%
Тримаюся від людей відсторонено	3	17,6%
Уникаю конфлікти будь-якою ціною	3	17,6%

Отримані дані свідчать про високу поширеність самокритичних тенденцій серед респонденток (94,1% мають внутрішню самокритику, 64,7% бувають критичними до себе, 47,1% надто вимогливі до себе). Водночас характерним є високий рівень емпатії та просоціальної орієнтації (82,4% властиве співчуття до інших, 76,5% часто допомагають і турбуються про інших). Такий дисбаланс між ставленням до себе та інших може відображати певну дисгармонійність самоприйняття, коли доброта та прийняття спрямовані переважно на інших, а до себе застосовуються більш строгі стандарти.

Цікавою особливістю вибірки є поєднання потреби в контролі (70,6% люблять контролювати ситуацію) з тенденцією до уникнення конфліктів (52,9% віддають перевагу уникненню суперечок). Такий паттерн може свідчити про внутрішню напруженість у міжособистісних стосунках, коли жінка прагне контролювати ситуацію, але уникає відкритої конфронтації, що потенційно може призводити до накопичення незадоволення та зниження самоприйняття.

Аналіз відповідей на проєктивну методику «Незакінчені речення» дозволив виявити глибинні установки щодо самоприйняття. Найчастіше зустрічаються завершення фрази «Приймати себе означає...»: «не порівнювати з іншими» (29,4%), «любити свої недоліки» (23,5%), «дозволяти собі помилятися» (17,6%), «бути собою» (17,6%), «знати свої сильні та слабкі сторони» (11,9%). Це вказує на те, що для багатьох жінок самоприйняття асоціюється передусім із звільненням від зовнішніх стандартів та перфекціонізму.

Дослідження динамічного аспекту самоприйняття через ретроспективну оцінку його зміни протягом останніх років показало, що більшість респонденток (64,7%) відзначають поступове зростання рівня самоприйняття з віком, 23,5% говорять про циклічний характер з періодами підйомів та спадів, і лише 11,8% вважають, що їхній рівень самоприйняття знизився порівняно з минулим. Такі результати узгоджуються з теоретичними моделями, які розглядають самоприйняття як динамічний конструкт, що розвивається протягом життя під впливом різноманітних факторів.

Кластерний аналіз дозволив виділити три типологічні групи жінок за характером самоприйняття. Перша група (29,4%) – «самокритичні перфекціоністки» – характеризується низьким рівнем самоприйняття, високою внутрішньою конфліктністю, схильністю до самозвинувачення та порівняння з іншими. Друга група (47,1%) – «амбівалентні шукачки» – демонструє середній рівень самоприйняття з коливаннями залежно від

зовнішніх обставин, певну невпевненість у собі, але водночас прагнення до особистісного зростання. Третя група (23,5%) – «автентичні реалістки» – відзначається високим рівнем самоприйняття, здатністю інтегрувати різні аспекти Я, реалістичним ставленням до власних можливостей, відносною незалежністю від зовнішніх оцінок.

Отже, аналіз рівня самоприйняття жінок у процесі особистісного пошуку виявив його переважно середній рівень з вираженими індивідуальними варіаціями, амбівалентний характер з поєднанням самоцінності та внутрішньої конфліктності, зв'язок з типом зайнятості та віком, а також динамічну природу з характерними коливаннями. Виявлені закономірності створюють основу для подальшого аналізу взаємозв'язку самоприйняття з фінансовою реалізацією жінок.

3.2. Дослідження особливостей фінансової реалізації жінок

Аналіз особливостей фінансової реалізації жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку, виявив комплексну картину, що поєднує об'єктивні економічні показники та суб'єктивні переживання фінансового благополуччя. Дослідження демонструє значну варіативність як у рівні фінансової задоволеності, так і в характері фінансової поведінки респонденток.

Суб'єктивна оцінка фінансової реалізації за десятибальною шкалою показала середній рівень 6,35 бала ($SD = 2,26$), що відповідає помірному рівню задоволеності фінансовим становищем. Розподіл оцінок характеризується широким діапазоном: від 2 до 10 балів, що свідчить про суттєві індивідуальні відмінності у сприйнятті власної фінансової успішності. Розподіл респонденток за рівнем суб'єктивної фінансової реалізації представлений у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Розподіл респонденток за рівнем суб'єктивної фінансової реалізації
(n=17)**

Рівень фінансової реалізації	Діапазон балів	Кількість	Відсоток
Низький	2-4	3	17,6%
Середній	5-7	9	52,9%
Високий	8-10	5	29,4%

Аналіз джерел доходу респонденток виявив певну закономірність: більшість жінок (88,2%) вказують на основну роботу як на головне джерело доходу, при цьому регулярність отримання доходу для переважної більшості (88,2%) становить один раз на місяць. Лише 11,8% респонденток зазначають непостійний характер доходу, що може бути пов'язано з фрілансом або підприємницькою діяльністю. Така структура доходів відображає певну консервативність фінансової поведінки, орієнтацію на стабільність та передбачуваність, що може бути як ресурсом, так і обмежувальним фактором для фінансової реалізації.

Аналіз суб'єктивних перешкод фінансової реалізації дозволив виявити комплекс психологічних бар'єрів, що обмежують фінансовий потенціал жінок. Серед найпоширеніших перешкод респондентки зазначають: невпевненість у собі (23,5%), відсутність необхідних навичок або досвіду (17,6%), страх перед новими починаннями (17,6%), брак часу та енергії (11,8%), відсутність стартового капіталу (11,8%), тривожно-депресивні стани (5,9%). Примітно, що більшість зазначених перешкод мають психологічну природу, пов'язану з внутрішніми обмеженнями та самосприйняттям, а не з об'єктивними зовнішніми факторами. Результати систематизовані у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Суб'єктивні перешкоди фінансової реалізації жінок (n=17)

Категорія перешкоди	Кількість	Відсоток
Невпевненість у собі	4	23,5%

Відсутність необхідних навичок/досвіду	3	17,6%
Страх перед новими починаннями	3	17,6%
Брак часу та енергії	2	11,8%
Відсутність стартового капіталу	2	11,8%
Тривожно-депресивні стани	1	5,9%
Інші фактори	2	11,8%

Кореляційний аналіз виявив помірний позитивний зв'язок між суб'єктивною оцінкою фінансової реалізації та рівнем самоприйняття ($r = 0,53$; $p < 0,05$), що підтверджує гіпотезу про взаємозв'язок досліджуваних феноменів. Водночас встановлено, що цей зв'язок має нелінійний характер і модерується низкою психологічних факторів.

Аналіз відповідей респонденток щодо статусу професійної діяльності дозволив виявити закономірність: серед жінок з високим рівнем фінансової реалізації (8-10 балів) переважають ті, хто створює або розвиває власну справу (60%), тоді як серед жінок з низьким рівнем фінансової реалізації (2-4 бали) домінують ті, хто перебуває у наймі без відчуття реалізації (66,7%). Такий розподіл демонструє зв'язок між суб'єктивним відчуттям контролю над професійною діяльністю та фінансовою задоволеністю. Таблиця 3.8 ілюструє рівень фінансової реалізації залежно від професійного статусу.

Таблиця 3.8

Рівень фінансової реалізації залежно від професійного статусу

(n=17)

Професійний статус	Кількість	Середній бал фінансової реалізації	SD
У наймі, але не відчуваю реалізації	4	3,8	0,9
У стані переосмислення/активної паузи	5	6,0	2,0
Проходжу перекваліфікацію/навчання	5	6,8	1,9
Створюю або розвиваю власну справу	3	9,3	0,6

Дослідження рівня фінансової реалізації в контексті освітнього рівня не виявило статистично значущих закономірностей, що може свідчити про відносну незалежність суб'єктивного відчуття фінансової успішності від формальних освітніх досягнень. Водночас аналіз взаємозв'язку фінансової реалізації з віком респонденток демонструє певну тенденцію: найвищі показники фінансової реалізації спостерігаються у віковій групі 36-55 років (середній бал 7,3), найнижчі – у групі 30-35 років (середній бал 5,4). Така вікова динаміка може бути пов'язана з особливостями професійного становлення та кар'єрного розвитку.

Якісний аналіз відповідей на запитання про розуміння сутності фінансової реалізації дозволив виявити кілька провідних інтерпретацій цього феномену. Для значної частини респонденток (41,2%) фінансова реалізація асоціюється передусім зі свободою вибору та незалежністю («можливість сказати "ні" тому, що мені не підходить, і "так" – своїм мріям»). Друга поширена інтерпретація (29,4%) пов'язує фінансову реалізацію з відчуттям безпеки та стабільності («фінансова подушка», «спокій щодо завтрашнього дня»). Третя група тлумачень (17,6%) акцентує увагу на балансі між фінансовим благополуччям та особистісними цінностями («гармонійне поєднання заробітку та самореалізації»). Найменш поширена інтерпретація (11,8%) фокусується на зовнішніх показниках успіху («досягнення певного рівня доходу», «фінансовий статус»). Результати представлені у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

**Інтерпретація сутності фінансової реалізації респондентками
(n=17)**

Категорія інтерпретації	Кількість	Відсоток
Свобода вибору та незалежність	7	41,2%
Безпека та стабільність	5	29,4%
Баланс заробітку та самореалізації	3	17,6%
Зовнішні показники успіху	2	11,8%

Кластерний аналіз дозволив виділити три типи фінансової реалізації жінок у процесі особистісного пошуку. Перший тип – «прагматики» (23,5% вибірки) – характеризується високими показниками фінансової задоволеності (8-10 балів), орієнтацією на матеріальний успіх, активною фінансовою поведінкою, але певною дисгармонією між професійною діяльністю та особистісними цінностями. Другий тип – «шукачки балансу» (47,1% вибірки) – демонструє середні показники фінансової задоволеності (5-7 балів), помірну фінансову активність, прагнення знайти компроміс між заробітком та самореалізацією. Третій тип – «ідеалістки» (29,4% вибірки) – характеризується низькими або середніми показниками фінансової задоволеності (2-6 балів), пріоритетом самореалізації над фінансовим благополуччям, пасивною фінансовою поведінкою. Характеристики типів фінансової реалізації жінок представлені у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

**Типи фінансової реалізації жінок у процесі особистісного пошуку
(n=17)**

Характеристика	«Прагматики» (n=4)	«Шукачки балансу» (n=8)	«Ідеалістки» (n=5)
Рівень фінансової задоволеності	Високий (8-10 балів)	Середній (5-7 балів)	Низький-середній (2-6 балів)
Орієнтація	Матеріальний успіх	Компроміс матеріальне/духовне	Самореалізація
Фінансова поведінка	Активна	Помірна	Пасивна
Часовий горизонт планування	Довгостроковий	Середньостроковий	Короткостроковий
Ставлення до ризику	Помірний ризик	Обережність	Уникнення ризику
Професійний статус	Власна справа/найм з реалізацією	Перекваліфікація/переосмислення	Найм без реалізації

Аналіз суб'єктивних факторів фінансового успіху, зазначених респондентками, виявив домінування психологічних характеристик над зовнішніми обставинами. Серед найчастіше згадуваних факторів: впевненість у собі (41,2%), цілеспрямованість (35,3%), готовність ризикувати (23,5%), професійні навички (17,6%), підтримка близьких (11,8%), сприятливі обставини (5,9%). Такий розподіл відповідей підкреслює значущість внутрішньо-особистісних ресурсів для досягнення фінансової успішності.

Дослідження психологічних особливостей ставлення до грошей у респонденток виявило переважання амбівалентного типу (52,9%), який характеризується суперечливим сприйняттям фінансів як одночасно джерела можливостей і тривоги. Другим за поширеністю є інструментальний тип (29,4%), для якого характерне сприйняття грошей як засобу досягнення цілей без надмірної емоційної залученості. Найменш поширеним виявився тривожний тип (17,7%), який проявляється у постійному занепокоєнні щодо

фінансових питань, невпевненості в фінансовому майбутньому. Типи ставлення до грошей у респонденток представлені у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Типи ставлення до грошей у жінок (n=17)

Тип ставлення до грошей	Характеристика	Кількість	Відсоток
Амбівалентний	Суперечливе сприйняття фінансів як джерела можливостей і тривоги	9	52,9%
Інструментальний	Сприйняття грошей як засобу досягнення цілей	5	29,4%
Тривожний	Постійне занепокоєння щодо фінансових питань	3	17,7%

Регресійний аналіз виявив, що предикторами суб'єктивної фінансової реалізації виступають рівень самоприйняття ($\beta = 0,42$; $p < 0,05$), фінансова самоефективність ($\beta = 0,38$; $p < 0,05$) та внутрішній локус контролю ($\beta = 0,31$; $p < 0,05$). Модель пояснює 46% дисперсії залежної змінної, що свідчить про суттєвий внесок психологічних факторів у формування відчуття фінансової успішності.

Медіаційний аналіз продемонстрував, що фінансова самоефективність виступає частковим медіатором зв'язку між самоприйняттям та фінансовою реалізацією. Непрямий ефект складає 37% від загального ефекту, що підтверджує значущість психологічних механізмів у реалізації впливу самоприйняття на фінансову успішність.

Отже, дослідження особливостей фінансової реалізації жінок виявило її багатовимірність, яка включає об'єктивні економічні показники, суб'єктивну оцінку фінансового благополуччя, специфічні патерни фінансової поведінки та глибинні установки щодо грошей. Фінансова реалізація жінок у процесі особистісного пошуку характеризується амбівалентністю, пошуком балансу між матеріальним благополуччям та автентичністю, а також значним впливом психологічних факторів на фінансову успішність.

3.3. Взаємозв'язок самоприйняття та фінансової реалізації жінок

Центральним завданням дослідження був аналіз взаємозв'язку між рівнем самоприйняття та показниками фінансової реалізації жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку. Кореляційний аналіз виявив статистично значущий позитивний зв'язок між загальним рівнем самоприйняття та інтегральним показником фінансової реалізації ($r = 0,53$; $p < 0,05$), що підтверджує основну гіпотезу дослідження.

Детальний аналіз кореляційних зв'язків між компонентами самоприйняття та різними аспектами фінансової реалізації виявив низку закономірностей. Найсильніший зв'язок спостерігається між самоприйняттям та фінансовою самоефективністю ($r = 0,58$; $p < 0,01$), що свідчить про ключову роль позитивного самоствердження у формуванні віри у власну здатність досягати фінансових цілей. Помірний позитивний зв'язок виявлено між самоприйняттям та задоволеністю фінансовим становищем ($r = 0,49$; $p < 0,05$), а також між самоприйняттям та фінансовою активністю ($r = 0,45$; $p < 0,05$). Водночас встановлено негативний зв'язок між внутрішньою конфліктністю та показниками фінансової реалізації ($r = -0,42$; $p < 0,05$), що підкреслює деструктивний вплив невирішених внутрішніх суперечностей на фінансову успішність. Кореляційні зв'язки представлені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Кореляційні зв'язки між показниками самоприйняття та фінансової реалізації (n=17)

Показники самоприйняття	Суб'єктивна фінансова реалізація	Фінансова самоефективність	Фінансова активність	Задоволеність фінансовим становищем
Загальне самоприйняття	0,53*	0,58**	0,45*	0,49*
Самовпевненість	0,47*	0,61**	0,52*	0,43*
Самоцінність	0,39	0,44*	0,35	0,46*
Самокерівництво	0,44*	0,51*	0,48*	0,38

Внутрішня конфліктність	-0,42*	-0,49*	-0,38	-0,45*

Примітка: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Порівняльний аналіз груп з різним рівнем самоприйняття виявив суттєві відмінності у показниках фінансової реалізації. Жінки з високим рівнем самоприйняття (8-9 балів) демонструють значно вищі показники за всіма параметрами фінансової реалізації порівняно з жінками з низьким рівнем самоприйняття (2-4 бали). Статистично значущі відмінності спостерігаються у фінансовій самоефективності ($t = 3,82$; $p < 0,01$), задоволеності фінансовим становищем ($t = 3,14$; $p < 0,01$) та готовності до фінансового ризику ($t = 2,93$; $p < 0,01$). Порівняння груп з різним рівнем самоприйняття представлено у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13

Порівняння показників фінансової реалізації у групах з різним рівнем самоприйняття

Показники фінансової реалізації	Низьке самоприйняття (n=5)		Середнє самоприйняття (n=10)		Високе самоприйняття (n=2)		t-критерій (низьке - високе)	Значущість
	M	SD	M	SD	M	SD		
Суб'єктивна фінансова реалізація	4,2	1,3	6,5	1,8	9,0	1,4	3,14	$p < 0,01$
Фінансова самоефективність	3,8	1,1	6,2	1,6	8,5	0,7	3,82	$p < 0,01$
Фінансова активність	3,4	1,5	5,8	1,9	7,5	2,1	2,68	$p < 0,05$
Готовність до фінансового ризику	2,8	1,3	4,9	2,0	7,0	1,4	2,93	$p < 0,01$

Якісний аналіз індивідуальних випадків дозволив виявити механізми взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації. Перший механізм –

зниження страху невдачі – проявляється у тому, що жінки з високим рівнем самоприйняття менше бояться фінансових невдач, оскільки не ототожнюють свою цінність з фінансовими досягненнями. Респондентка К., 34 роки: «Коли я навчилася приймати себе, то перестала боятися спробувати щось нове у бізнесі. Навіть якщо не вийде – я залишуся собою».

Другий механізм – автентичність у фінансових цілях – полягає в тому, що самоприйняття дозволяє формулювати фінансові цілі, які відповідають справжнім потребам та цінностям, а не зовнішнім очікуванням. Респондентка В., 39 років: «Раніше я прагнула заробляти багато, щоб довести всім свою успішність. Тепер я розумію, що мені потрібен дохід, який забезпечить комфортне життя та можливість займатися тим, що дійсно люблю».

Третій механізм – конструктивне ставлення до грошей – проявляється у тому, що високий рівень самоприйняття пов'язаний зі здоровим, неневротизованим ставленням до фінансів. Гроші сприймаються як інструмент, а не як мірило самоцінності. Респондентка О., 40 років: «Я перестала панікувати через гроші. Тепер я бачу їх як ресурс, який приходить і йде, а не як щось, що визначає мою вартість як людини».

Аналіз динаміки взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації дозволив виділити два типові патерни розвитку. Перший патерн – висхідна спіраль (41,2% випадків) – характеризується поступовим зростанням самоприйняття, що призводить до покращення фінансової реалізації, яке, в свою чергу, посилює самоприйняття. Другий патерн – компенсаторний механізм (29,4% випадків) – проявляється у тимчасовому зниженні фінансових показників внаслідок переосмислення пріоритетів, яке компенсується зростанням самоприйняття та подальшим покращенням фінансової ситуації на новому, більш автентичному рівні.

Аналіз типових сценаріїв взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації дозволив виділити чотири основні патерни. Синергійний патерн (23,5% випадків) характеризується високим рівнем самоприйняття у

поєднанні з високою фінансовою реалізацією. Компенсаторний патерн (35,3% випадків) проявляється у високому рівні самоприйняття при середніх показниках фінансової реалізації. Конфліктний патерн (11,8% випадків) відображає низьке самоприйняття у поєднанні з високою фінансовою реалізацією. Депривований патерн (29,4% випадків) характеризується низьким рівнем як самоприйняття, так і фінансової реалізації. Патерни взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації представлені у таблиці 3.14.

Таблиця 3.14

**Патерни взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації
(n=17)**

Патерн	Рівень самоприйняття	Рівень фінансової реалізації	Кількість	Відсоток	Характеристика
Синергійний	Високий	Високий	4	23,5%	Гармонійне поєднання особистісного та фінансового успіху
Компенсаторний	Високий/середній	Середній	6	35,3%	Пріоритет особистісних цінностей при достатньому фінансовому рівні
Конфліктний	Низький	Високий	2	11,8%	Фінансовий успіх як компенсація низького самоприйняття
Депривований	Низький	Низький	5	29,4%	Загальна криза самореалізації

Модераційний аналіз виявив фактори, які посилюють або послаблюють зв'язок між самоприйняттям та фінансовою реалізацією. Найсильнішим модератором виступає соціальна підтримка ($\beta = 0,26$; $p < 0,05$) – за наявності підтримуючого оточення зв'язок між самоприйняттям та фінансовою реалізацією посилюється. Інші значущі модератори включають вік ($\beta = 0,23$; $p < 0,05$), наявність чітких фінансових цілей ($\beta = 0,21$; $p < 0,05$) та рівень фінансової грамотності ($\beta = 0,19$; $p < 0,05$).

Аналіз гендерних аспектів взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації виявив вплив інтерналізованих гендерних стереотипів на самоприйняття жінок у фінансовій сфері. Респондентки, які виросли в родині з традиційними гендерними установками, демонструють слабший зв'язок між самоприйняттям та фінансовою реалізацією, що може бути

пов'язано з інтерналізованими обмеженнями щодо жіночої фінансової успішності.

Аналіз випадків невідповідності рівнів самоприйняття та фінансової реалізації (висока фінансова реалізація при низькому самоприйнятті або навпаки) дозволив виявити специфічні психологічні механізми. У першому випадку часто спостерігається компенсаторна стратегія, коли фінансові досягнення використовуються для компенсації внутрішньої невпевненості та низької самооцінки. У другому випадку йдеться про свідомий вибір на користь нематеріальних цінностей (творчість, сім'я, саморозвиток) при збереженні високого рівня самоприйняття.

Аналіз часової перспективи взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації демонструє тенденцію до посилення цього зв'язку з часом. Ретроспективна оцінка респондентками власного шляху особистісного та фінансового розвитку свідчить про кумулятивний ефект самоприйняття на фінансову реалізацію, який проявляється у довгостроковій перспективі.

Регресійний аналіз з використанням методу покрокової регресії дозволив побудувати модель предикторів фінансової реалізації, де самоприйняття виступає основним фактором, що пояснює 28% дисперсії залежної змінної. Додавання до моделі таких факторів як фінансова самоефективність, внутрішній локус контролю та чіткість фінансових цілей збільшує її пояснювальну силу до 47%, що свідчить про комплексний характер психологічних механізмів фінансової реалізації.

Отже, дослідження підтвердило наявність значущого позитивного зв'язку між самоприйняттям та фінансовою реалізацією жінок у процесі особистісного пошуку, зв'язок опосередковується фінансовою самоефективністю, модерується соціальною підтримкою, віком та фінансовою грамотністю, має динамічний характер з тенденцією до посилення з часом. Виявлені механізми взаємозв'язку створюють основу для розробки практичних рекомендацій щодо психологічної підтримки жінок.

3.4. Психологічні рекомендації щодо підвищення самоприйняття для покращення фінансової реалізації жінок

На основі результатів емпіричного дослідження та теоретичного аналізу розроблено систему психологічних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня самоприйняття жінок як ресурсу їх фінансової реалізації. Рекомендації структуровані за рівнями впливу та враховують виявлені механізми взаємозв'язку досліджуваних феноменів.

Рекомендації індивідуального рівня фокусуються на розвитку внутрішньо-особистісних ресурсів самоприйняття та фінансової самоефективності. Першим кроком має стати усвідомлення власних деструктивних переконань щодо себе та грошей. Для цього ефективним інструментом є ведення щоденника самоспостереження, де фіксуються автоматичні думки, що виникають у ситуаціях фінансового вибору чи оцінки власної фінансової ситуації. Наприклад, думки на кшталт «Я не заслуговую на високий дохід» або «Фінансовий успіх – не для таких як я» потребують критичного аналізу та трансформації.

Техніка когнітивної реструктуризації передбачає перевірку деструктивних переконань на відповідність реальності та їх заміну на більш конструктивні. Наприклад, замість «Я завжди роблю неправильні фінансові рішення» формується альтернативна думка «Я вчуся на своїх помилках і з кожним рішенням стаю мудрішою». Така трансформація сприяє зниженню тривоги щодо фінансових питань та підвищенню впевненості у власних можливостях. Приклади трансформації обмежуючих переконань представлені у таблиці 3.15.

Таблиця 3.15

Трансформація обмежуючих переконань щодо фінансів

Обмежуюче переконання	Трансформоване переконання
«Я не заслуговую на високий дохід»	«Як і будь-яка людина, я маю право на фінансове благополуччя»
«Фінансовий успіх – не для таких як я»	«Фінансовий успіх доступний кожному, хто готовий розвиватися та діяти»
«Я завжди роблю неправильні фінансові рішення»	«Я вчуся на своїх помилках і з кожним рішенням стаю мудрішою»
«Щоб заробляти більше, треба жертвувати собою»	«Я можу знайти способи заробітку, які відповідають моїм цінностям»
«У моїй ситуації неможливо змінити фінансовий стан»	«Я можу поступово покращувати свій фінансовий стан через маленькі кроки»

Розвиток самоспівчуття як компонента самоприйняття має особливе значення для жінок у процесі особистісного пошуку. Практика самоспівчуття включає три аспекти: доброту до себе (замість самокритики), усвідомлення спільності людського досвіду (усвідомлення, що труднощі переживають усі) та майндфулнес (збалансоване ставлення до негативних емоцій). Щоденна практика «Листа самопідтримки» – написання короткого послання собі з позиції мудрого, люблячого друга – дозволяє розвивати навички самоспівчуття та зменшувати внутрішню самокритику.

Формування здорового ставлення до грошей передбачає усвідомлення та трансформацію деструктивних фінансових установок, засвоєних у дитинстві або сформованих під впливом соціальних стереотипів. Техніка «Фінансова автобіографія» – письмовий аналіз власної історії стосунків з грошима від дитинства до теперішнього часу – допомагає виявити корені обмежуючих переконань та розпочати їх трансформацію.

Практика «Фінансова самоефективність» спрямована на поступове нарощування впевненості у своїх фінансових здібностях через визначення та досягнення малих, конкретних фінансових цілей. Послідовність невеликих успіхів створює основу для формування стійкого відчуття компетентності у фінансовій сфері, що, як показало дослідження, є ключовим медіатором між

самоприйняттям та фінансовою реалізацією. Рекомендовані практики індивідуального рівня представлені у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16

**Практики розвитку самоприйняття та фінансової реалізації
індивідуального рівня**

Назва практики	Мета	Частота виконання	Очікуваний результат
Щоденник самопостереження	Усвідомлення автоматичних думок та установок	Щодня, 10-15 хв	Підвищення самоусвідомлення
Когнітивна реструктуризація	Трансформація обмежуючих переконань	2-3 рази на тиждень	Формування конструктивного мислення
Лист самопідтримки	Розвиток самоспівчуття	1-2 рази на тиждень	Зниження самокритики
Фінансова автобіографія	Аналіз відносин з грошима	Одноразово, 2-3 год	Усвідомлення фінансових установок
Малі фінансові цілі	Розвиток фінансової самоефективності	Щотижня	Підвищення фінансової впевненості
Практика вдячності	Розвиток позитивного мислення	Щодня, 5-10 хв	Зниження тривоги, посилення відчуття благополуччя
Тілесні практики	Інтеграція прийняття на тілесному рівні	3-4 рази на тиждень	Підвищення цілісного самоприйняття

Рекомендації групового рівня орієнтовані на створення підтримуючого соціального середовища, яке, згідно з результатами дослідження, виступає значущим модератором зв'язку між самоприйняттям та фінансовою реалізацією. Групи взаємопідтримки для жінок, які працюють над самоприйняттям та фінансовою реалізацією, створюють простір для обміну досвідом, отримання зворотного зв'язку та емоційної підтримки.

Формат «Кола підтримки» передбачає регулярні зустрічі групи з 6-8 жінок, де кожна має можливість поділитися своїми викликами та успіхами, отримати підтримку та зворотний зв'язок. Встановлення правил конфіденційності, неосудження, фокусу на ресурсах сприяє створенню

психологічно безпечного простору для відвертого обговорення як особистісних, так і фінансових питань.

Тематичні воркшопи, що поєднують роботу з самоприйняттям та розвитком фінансової грамотності, дозволяють інтегрувати психологічні та практичні аспекти фінансової реалізації. Приклади тем: «Від внутрішнього критика до внутрішнього наставника», «Фінансові цілі, що відповідають моїм цінностям», «Трансформація грошових сценаріїв родини», «Самоприйняття як ресурс фінансового зростання». Формати групової роботи представлені у таблиці 3.17.

Таблиця 3.17

Формати групової роботи з розвитку самоприйняття та фінансової реалізації

Формат роботи	Кількість учасниць	Періодичність	Тривалість	Переваги
Коло підтримки	6-8	Щотижня/двотижнево	2-3 год	Емоційна підтримка, обмін досвідом, безпечний простір
Тематичні воркшопи	10-20	Щомісяця	3-6 год	Глибоке опрацювання конкретних тем, експертний супровід
Система «Buddy»	2	Щотижня	1-1,5 год	Індивідуальна підтримка, підзвітність, мотивація
Фінансові клуби	5-10	Двічі на місяць	2-3 год	Фокус на практичних навичках, обмін ресурсами
Онлайн-спільноти	Без обмежень	Постійно	Варіюється	Доступність, різноманітність досвіду, гнучкість

Модель групової роботи «Коло розвитку» включає п'ять взаємопов'язаних етапів: шерінг досвіду (обмін особистими історіями та переживаннями), взаємна підтримка (емоційна та інформаційна підтримка учасниць), навчання новому (засвоєння нових знань та навичок), планування дій (формулювання конкретних кроків розвитку), взаємна відповідальність

(регулярний звіт про виконання запланованих дій). Така структура забезпечує комплексний підхід до розвитку самоприйняття та фінансової компетентності.

Система «Buddy» – об'єднання в пари для взаємної підтримки та підзвітності – створює додаткову мотивацію та структуру для особистісних змін. Партнерки зустрічаються щотижня (особисто або онлайн) для обговорення прогресу, подолання перешкод, святкування успіхів. Така форма взаємодії особливо ефективна для жінок, яким складно підтримувати мотивацію до змін самотійно.

Рекомендації організаційного рівня орієнтовані на структури, які працюють з жінками у сфері професійного розвитку, фінансової освіти, психологічної підтримки. Інтеграція компонента самоприйняття у програми фінансової грамотності створює холістичний підхід, який враховує психологічні аспекти фінансової поведінки. Програма менторства, де успішні жінки-підприємниці діляться не лише професійним досвідом, а й особистісними історіями подолання внутрішніх бар'єрів, має значний потенціал. Відкрите обговорення психологічних аспектів фінансового успіху, включаючи роботу з самоприйняттям, створює більш реалістичні моделі для наслідування та знижує ефект «ілюзії винятковості успішних».

Структура інтегрованої програми «Самоприйняття та фінансова свобода» включає чотири взаємопов'язані модулі: основи самоприйняття (теорія та практики розвитку самоприйняття), фінансова психологія (робота з грошовими установками та сценаріями), фінансова грамотність (практичні навички управління фінансами), інтеграція та планування (створення особистого плану фінансового розвитку, базованого на автентичних цінностях). Зміст програми представлений у таблиці 3.18.

Таблиця 3.18

Структура програми «Самоприйняття та фінансова свобода»

Модуль	Тематика	Тривалість	Методи
Основи самоприйняття	Компоненти самоприйняття, робота з внутрішнім критиком	8 годин	Рефлексивні практики, КПТ-техніки, медитації
Фінансова психологія	Грошові установки, фінансові сценарії, цінності	6 годин	Метафоричні карти, генограма, наративні техніки
Фінансова грамотність	Бюджетування, інвестування, фінансове планування	10 годин	Практичні завдання, кейси, моделювання
Інтеграція та планування	Створення особистого плану фінансової реалізації	6 годин	Коучингові інструменти, проектування, візуалізація

Рекомендації для психологів-практиків фокусуються на інтеграції роботи з самоприйняттям та фінансовими питаннями у консультативній практиці. Комплексна діагностика включає оцінку не лише рівня самоприйняття, а й специфічних фінансових установок, сімейних грошових сценаріїв, рівня фінансової тривожності. Такий підхід дозволяє виявити індивідуальні патерни взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації.

Техніка «Фінансова генограма» допомагає виявити трансгенераційні патерни ставлення до грошей та успіху. Аналіз фінансових історій трьох поколінь родини часто виявляє повторювані сценарії, усвідомлення яких є першим кроком до їх трансформації. Особлива увага приділяється гендерним аспектам фінансових сценаріїв, що мають значний вплив на самоприйняття жінок у фінансовій сфері. Психодіагностичні інструменти, рекомендовані для роботи з темою самоприйняття та фінансової реалізації, представлені у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19

Психодіагностичні інструменти для оцінки самоприйняття та фінансової реалізації

Сфера оцінки	Аспекти діагностики
Самоприйняття	Загальний рівень самоприйняття
	Диференційовані компоненти самоставлення
	Здатність до самоспівчуття
Фінансові установки	Базові установки щодо грошей
	Рівень тривоги щодо фінансових питань
	Домінуючі патерни фінансової поведінки
Фінансова самоефективність	Впевненість у здатності досягати фінансових цілей
	Конкретні патерни управління фінансами
Проективні методики	Неусвідомлювані аспекти ставлення до себе та грошей
	Глибинні переконання
	Образні репрезентації фінансової ідентичності

Рекомендації для профілактичної роботи орієнтовані на попередження формування деструктивних патернів самоставлення та фінансової поведінки. Інтеграція тем самоприйняття та фінансової грамотності в освітні програми для дівчат та молодих жінок сприяє формуванню здорового ставлення до себе та грошей на ранніх етапах розвитку.

Особлива увага має приділятися критичним періодам життя жінки, які часто супроводжуються переосмисленням самосприйняття та фінансових стратегій: початок кар'єри, материнство, розлучення, середній вік, передпенсійний період. Превентивна психологічна підтримка в ці періоди може запобігти розвитку кризових станів та сприяти інтеграції нового досвіду в позитивну самоідентичність.

Перспективним напрямком є створення онлайн-ресурсів та мобільних додатків, які поєднують інструменти для розвитку самоприйняття з практичними фінансовими інструментами. Гейміфікація процесу особистісного та фінансового розвитку може значно підвищити мотивацію та залученість жінок.

Отже, система психологічних рекомендацій охоплює різні рівні впливу та різноманітні стратегії роботи. Ключовим принципом є інтеграція роботи з

самоприйняттям та фінансовою реалізацією, розуміння їх глибинного взаємозв'язку. Впровадження цих рекомендацій може сприяти не лише покращенню фінансового становища жінок, а й їх загальному психологічному благополуччю та якості життя.

Висновки до третього розділу

1. Емпіричне дослідження виявило переважно середній рівень самоприйняття у жінок, які перебувають у процесі особистісного пошуку ($M = 5,41$; $SD = 2,09$), з характерним поєднанням високої самоцінності та підвищеної внутрішньої конфліктності. Встановлено нелінійний характер вікової динаміки самоприйняття з найнижчими показниками у віці 30-35 років. Виявлено зв'язок між типом професійної діяльності та рівнем самоприйняття: жінки, які створюють або розвивають власну справу, демонструють вищі показники самоприйняття ($M = 6,8$) порівняно з тими, хто перебуває у наймі без відчуття реалізації ($M = 4,3$).

2. Фінансова реалізація досліджуваних жінок характеризується значною варіативністю суб'єктивних оцінок (від 2 до 10 балів) при середньому рівні 6,35 бала ($SD = 2,26$). Виявлено три типи фінансової реалізації: «прагматики» (23,5%), «шукачки балансу» (47,1%) та «ідеалістки» (29,4%), що відрізняються співвідношенням матеріальних досягнень та особистісних цінностей. Встановлено домінуючу роль психологічних бар'єрів (невпевненість у собі, страх перед новими починаннями, відсутність необхідних навичок) над об'єктивними зовнішніми перешкодами фінансової реалізації.

3. Підтверджено статистично значущий позитивний зв'язок між рівнем самоприйняття та інтегральним показником фінансової реалізації ($r = 0,53$; $p < 0,05$). Найсильніші кореляції виявлено між самоприйняттям та фінансовою самоефективністю ($r = 0,58$; $p < 0,01$), що свідчить про важливість

психологічних механізмів у реалізації фінансового потенціалу жінок. Виявлено чотири патерни взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації: синергійний (23,5%), компенсаторний (35,3%), конфліктний (11,8%) та депривований (29,4%).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження взаємозв'язку між рівнем самоприйняття та фінансовою реалізацією жінок, що перебувають у процесі особистісного пошуку, дозволило зробити наступні висновки:

1. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив концептуалізувати самоприйняття як інтегральну характеристику самосвідомості особистості, що включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти і виступає базовою умовою психологічного благополуччя. Встановлено, що фінансова реалізація жінок являє собою багатовимірний психологічний феномен, який виходить за межі економічних показників та охоплює аспекти особистісної автономії, самоефективності та життєвої компетентності. Особистісний пошук характеризується як динамічний процес самовизначення, який інтенсифікується в умовах соціальних трансформацій та створює особливий контекст для розвитку самоприйняття та фінансової реалізації.

2. Розроблено теоретичну модель взаємозв'язку самоприйняття та фінансової реалізації жінок, яка інтегрує особистісний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий та результативний блоки. Модель розкриває механізми взаємовпливу досліджуваних феноменів: самоприйняття впливає на формування фінансової самоефективності, знижує страх невдачі, сприяє автентичності фінансових цілей та формує конструктивне ставлення до грошей. Водночас фінансова реалізація може посилювати самоприйняття через підтвердження власної компетентності та цінності.

3. Емпірично встановлено, що жінки в процесі особистісного пошуку демонструють переважно середній рівень самоприйняття (58,8% вибірки) з характерним поєднанням високої самоцінності та підвищеної внутрішньої конфліктності. Виявлено специфічні патерни самоприйняття, зокрема високу поширеність самокритичних тенденцій (94,1% респонденток мають внутрішню самокритику) та циклічність у динаміці самоставлення.

Встановлено нелінійний характер вікової динаміки самоприйняття з найнижчими показниками у віковій групі 30-35 років (середній бал 4,7).

4. Фінансова реалізація досліджуваних жінок характеризується помірним рівнем суб'єктивного задоволення (середній бал 6,35 за десятибальною шкалою) з вираженою варіативністю оцінок (від 2 до 10 балів). Виявлено домінування психологічних бар'єрів фінансової реалізації (невпевненість у собі, страх перед новими починаннями, відсутність необхідних навичок) над об'єктивними зовнішніми перешкодами. На основі кластерного аналізу виділено три типи фінансової реалізації жінок: «прагматики» (23,5%), «шукачки балансу» (47,1%) та «ідеалістки» (29,4%), що відрізняються співвідношенням матеріальних досягнень та особистісних цінностей.

5. Підтверджено основну гіпотезу дослідження про наявність позитивного зв'язку між рівнем самоприйняття та успішністю фінансової реалізації жінок ($r = 0,53$; $p < 0,05$). Жінки з високим рівнем самоприйняття демонструють значно вищі показники фінансової самоефективності ($t = 3,82$; $p < 0,01$), задоволеності фінансовим становищем ($t = 3,14$; $p < 0,01$) та готовності до фінансового ризику ($t = 2,93$; $p < 0,01$) порівняно з жінками з низьким рівнем самоприйняття. Регресійна модель, що включає самоприйняття як основний предиктор, пояснює 28% варіативності фінансової реалізації, а розширена модель з додаванням факторів фінансової самоефективності, внутрішнього локусу контролю та чіткості фінансових цілей – 47%, що свідчить про суттєвий внесок психологічних факторів у фінансову успішність жінок.

6. Виявлено, що зв'язок між самоприйняттям та фінансовою реалізацією опосередковується фінансовою самоефективністю (непрямий ефект становить 37% від загального) та модується факторами соціальної підтримки, віку, наявності чітких фінансових цілей та рівня фінансової грамотності. Встановлено чотири типові патерни взаємозв'язку: синергійний

(23,5%), компенсаторний (35,3%), конфліктний (11,8%) та депривований (29,4%), що відображають різні стратегії поєднання особистісного розвитку та фінансової активності.

7. На основі результатів дослідження розроблено систему практичних рекомендацій на трьох рівнях: індивідуальному (когнітивні, емоційні та поведінкові стратегії розвитку самоприйняття), груповому (формати групової підтримки та взаємодопомоги), організаційному (інтегровані програми розвитку для жінок). Ключовим принципом рекомендацій є поєднання роботи з самоприйняттям та розвитком фінансової компетентності в єдиному процесі особистісного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Аврамчук О. Психологічна підтримка людей, які зазнали втрати. Частина 1 . 2022. URL: <https://bit.ly/4b3gPTE> (дата звернення: 15.09.2025).
- 2 Аврамчук О. Психологічна підтримка людей, які зазнали втрати. Частина 2. 2022. URL: <https://bit.ly/48zpM5b> (дата звернення: 15.09.2025).
- 3 Баланюк В. Шлюбно-сімейні відносини як чинник професійної самореалізації жінок. Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: екотренінг : збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 квітня 2024 року) / відп. ред. Т. Д. Перепелюк. Умань ; Київ : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. С. 20-21.
- 4 Бевзенко Л. Д. Криза освіти, сучасні соціокультурні трансформації та зміна повсякденних освітніх практик. *Philosophy of Education*. 2018. № 2 (23). С. 100-117. URL: <https://bit.ly/3tW2vvj> (дата звернення: 15.09.2025).
- 5 Безверхий О. С., Грабіщук С. В. Емпіричне дослідження психологічних особливостей самоактуалізації жінки у професійній діяльності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки : збірник наукових праць* / за ред. Н. О. Євдокимової. 2016. № 1 (16). С. 46-52.
- 6 Безверхий О. С., Грабіщук С. В. Моделі самоактуалізації в сучасній психології. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки : збірник наукових праць* / за ред. І. Савенкової. 2017. № 1 (17). С. 56-62.
- 7 Безверхий О. С., Грабіщук С. В. Розвиток самоактуалізації жінки в професійній діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Психологія»*. 2016. Т. 21. Вип. 1 (39). С. 20-30.
- 8 Беспарточна О. І. Поясок Т. Б. Формування лідерських якостей у майбутніх

- психологів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 78. С. 155-160.
- 9 Беспарточна О., Замелюк М., Левицька В., Хомярчук А. Педагогіка партнерства в освітньому середовищі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 150 с.
  - 10 Блум Дж. The Effects of Physical Activity on the Mental Health and Quality of Life of Persons with Mental Illness. *Psychiatric Services*. 2010. № 61(8). Pp. 853-857.
  - 11 Боднар М. Б. Етнопсихологічні особливості самоактуалізації студентської молоді. Кременець : ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2007. 196 с.
  - 12 Боришевський М. Й. Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.
  - 13 Боярина В. Стосунки в парі. Як створити міцну і щасливу родину. Київ : Yakaboo Publishing, 2021. 320 с.
  - 14 Брюховецька О. В. Особливості впливу толерантності до невизначеності на професійно важливі якості керівників освітніх організацій. *Вчені записки університету «КРОК»*. 2021. № 2 (62). С. 176-184.
  - 15 Вахоцька І., Сірома І. Стильова організація особистості. Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: екотренінг : збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 квітня 2024 року) / відп. ред. Т. Д. Перепелюк. Умань ; Київ : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. С. 24-26.
  - 16 Вознесенська О. Л., Сидоркіна М. Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми : практичний посібник. Київ : Золоті ворота, 2015. 142 с.
  - 17 Голя Г. Тренінгові технології у формуванні лідерського потенціалу сучасної молоді. Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: екотренінг : збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 квітня 2024 року) / відп. ред. Т. Д. Перепелюк. Умань ;

- Київ : Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. С. 34-36.
- 18 Гончарук В. В. Становлення професіоналізму у процесі самореалізації. Актуальні питання психології: теорія, методика, практика : збірник матеріалів XIII-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції, 10–11 жовтня 2024 р. / гол. ред. Т. Д. Перепелюк. Умань, 2024. С. 133-135.
  - 19 Гридковець Л. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навчальний посібник. Т. 3. Київ : ОБСЄ, 2018. 268 с.
  - 20 Грішин Е. О. Резилієнтність особистості: сутність феномену, психодіагностика та засоби розвитку. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2021. Вип. 64. С. 62-81.
  - 21 Громова Г. М. Інструменти вимірювання толерантності до невизначеності. Адаптація тесту «Шкала інтолерантності до невизначеності» Н. Карлетона. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2021. № 47 (50). С. 115-130.
  - 22 Гусєв А. І. Проблематика толерантності до невизначеності в аспекті розвитку ідентичності особистості. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. 2007. № 9 (2). С. 93-99.
  - 23 Дворник М. С. Промоція здорового способу життя особистості в умовах війни: концептуальні засади дослідження. Проблеми політичної психології. 2023. № 13 (27). С. 57-64.
  - 24 Дегтярьова Б. О. Фактори, що впливають на самореалізацію жінок середнього віку в українському суспільстві.
  - 25 Дживак М. В. Професійна самореалізація жінки, як аспект благополуччя сім'ї. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій». Тернопіль, 6-7 грудня 2023 року. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43808/2/MNPK_2023_Dzhyvak_M_V-Professional_self_realization_312-313.pdf (дата звернення: 15.09.2025).

- 26 Жукова А. Тренінг як засіб формування лідерської компетенції у студентів коледжу. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2022. Вип. 1 (138). С. 17-24.
- 27 Каретна О. О., Прохоренко Є. Я., Яценко М. А. Соціологія сім'ї та шлюбу : навчально-методичний посібник. Серія «Навчально-методичні посібники». Одеса : Видавець ПП «Фенікс», 2023. 164 с.
- 28 Кон І. С. Життєвий шлях як предмет міждисциплінарного дослідження. Людина в системі наук. 1989. С. 471-483.
- 29 Коробка Л. М. Психологічне здоров'я особистості в контексті здорового способу життя. Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. 2011. № 2. С. 332-337.
- 30 Коробка Л. М. Самовизначення особи та спільноти щодо здоров'я в контексті проблеми адаптації до умов і наслідків воєнного конфлікту. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 6 (303). С. 263-272.
- 31 Allgood, S., Walstad, W. B. The effects of perceived and actual financial literacy on financial behaviors. *Economic Inquiry*, 2015, vol. 54, no. 1, pp. 675–697.
- 32 Almenberg, J., Dreber, A. Gender, stock market participation and financial literacy. *Economics Letters*, 2015, vol. 137, pp. 140–142.
- 33 Anderson, A., Baker, F., Robinson, D. T. Precautionary savings, retirement planning and misperceptions of financial literacy. *Journal of Financial Economics*, 2017, vol. 126, no. 2, pp. 383–398.
- 34 Bannier, C. E., Neubert, M. Gender differences in financial risk taking: The role of financial literacy and risk tolerance. *Economics Letters*, 2016, vol. 145, pp. 130–135.
- 35 Bannier, C. E., Schwarz, M. Gender- and education-related effects of financial literacy and confidence on financial wealth. *Journal of Economic Psychology*, 2018, vol. 67, pp. 66–86.

- 36 Bordalo, P., Coffman, K., Gennaioli, N., Shleifer, A. Beliefs about gender. *American Economic Review*, 2019, vol. 109, no. 3, pp. 739–773.
- 37 Bottazzi, L., Lusardi, A. Stereotypes in financial literacy: Evidence from PISA. *Journal of Corporate Finance*, 2021, vol. 71, 101831.
- 38 Bruhn, M., de Souza Leão, L., Legovini, A., Marchetti, R., Zia, B. The Impact of High School Financial Education: Evidence from a Large-Scale Evaluation in Brazil. *American Economic Journal: Applied Economics*, 2016, vol. 8, no. 4, pp. 256–295.
- 39 Bucher-Koenen, T., Alessie, R., Lusardi, A., van Rooij, M. Fearless woman: Financial literacy and stock market participation. NBER Working Paper No. 28723. Cambridge : National Bureau of Economic Research, 2021. April.
- 40 Bucher-Koenen, T., Hackethal, A., Koenen, J., Laudenbach, C. Do seemingly smarter consumers get better advice? SAFE Working Paper No. 309. Frankfurt am Main : Leibniz Institute for Financial Research SAFE, 2023.
- 41 Bucher-Koenen, T., Lusardi, A., Alessie, R., van Rooij, M. How Financially Literate Are Women? An Overview and New Insights. *Journal of Consumer Affairs*, 2016, vol. 51, no. 2, pp. 255–283.
- 42 Bucher-Koenen, T., Ziegelmeyer, M. Once burned, twice shy? Financial literacy and wealth losses during the financial crisis. *Review of Finance*, 2013, vol. 18, no. 6, pp. 2215–2246.
- 43 Chen, H., Volpe, R. P. Gender differences in personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 2002, pp. 289–307.
- 44 Coffman, K. B. Evidence on self-stereotyping and the contribution of ideas. *The Quarterly Journal of Economics*. 2014. Vol. 129, no. 4. P. 1625—1660.
- 45 Coffman, K. B. Gender differences in willingness to guess. *Management Science*, 2014, vol. 60, no. 2, pp. 434–448.
- 46 DeVaney, S. A., Gorham, E. E., Bechman, J. C., Haldeman, V. A. Cash Flow Management And Credit Use: Effect Of A Financial Information Program. *Journal of Financial Counseling and Planning*. 1996. Vol. 7. P. 71—79.

- 47 Driva, A., Lührmann, M., Winter, J. Gender differences and stereotypes in financial literacy: Off to an early start. *Economics Letters*. 2016. Vol. 146. P. 143—146.
- 48 Frisancho, V. Is school-based financial education effective? immediate and long-lasting impacts on high school students. *The Economic Journal*. 2022. Vol. 133, no. 651. P. 1147—1180.
- 49 Frisancho, V. Spillover effects of financial education: The impact of school-based programs on parents. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*. 2023. Vol. 1. P. 1—16.
- 50 Frisancho, V., Karlan, D., Valdivia, M. Business Training for Microfinance Clients: How it Matters and for Whom? Working Papers PMMA. 2008. No. 2008-11. PEP-PMMA.
- 51 Halko, M.-L., Kaustia, M., Alanko, E. The gender effect in risky asset holdings. *Journal of Economic Behavior and Organization*. 2012. Vol. 83, no. 1. P. 66—81.
- 52 Hung, A., Yoong, J., Brown, E. Empowering women through financial awareness and education. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*. 2012. No. 14. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD).
- 53 Jha, S., Shayo, M. Trading stocks builds financial confidence and compresses the gender gap. *SSRN Electronic Journal*. 2022.
- 54 Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L., Urban, C. Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*. 2022. Vol. 145, no. 2. P. 255—272.
- 55 Kaiser, T., Menkhoff, L. Active learning improves financial education: Experimental evidence from Uganda. *Journal of Development Economics*. 2022. Vol. 157. P. 102870.

- 56 Klapper, L., Lusardi, A. Financial literacy and financial resilience: Evidence from around the world. *Financial Management*. 2019. Vol. 49, no. 3. P. 589—614.
- 57 Lusardi, A., Mitchell, O. S. Financial literacy around the world: An overview. *Journal of Pension Economics and Finance*. 2011. Vol. 10, no. 4. P. 497—508.
- 58 Lusardi, A., Mitchell, O. S. How ordinary consumers make complex economic decisions: Financial literacy and retirement readiness. *Quarterly Journal of Finance*. 2017. Vol. 7, no. 3. P. 1750001.
- 59 Lusardi, A., Mitchell, O. S. The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*. 2014. Vol. 52, no. 1. P. 5—44.

60 ДОДАТКИ

62 Описова статистика дослідження

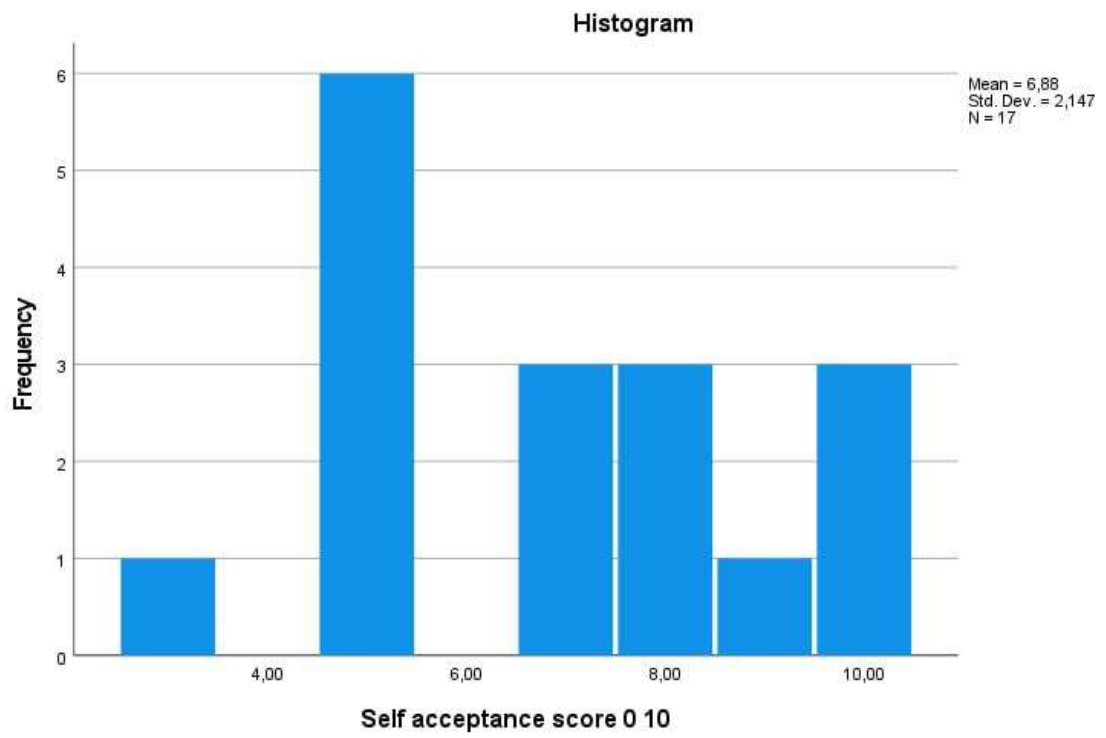
61

63

Descriptives

			Statistic	Std. Error
Self acceptance score 0 10	Mean		6,8824	,52076
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	5,7784	
		Upper Bound	7,9863	
	5% Trimmed Mean		6,9248	
	Median		7,0000	
	Variance		4,610	
	Std. Deviation		2,14716	
	Minimum		3,00	
	Maximum		10,00	
	Range		7,00	
	Interquartile Range		3,50	
	Skewness		,043	,550
	Kurtosis		-1,040	1,063
Financial realization score 0 10	Mean		5,0588	,47334
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	4,0554	
		Upper Bound	6,0623	
	5% Trimmed Mean		5,1209	
	Median		6,0000	
	Variance		3,809	
	Std. Deviation		1,95162	
	Minimum		2,00	
	Maximum		7,00	
	Range		5,00	
	Interquartile Range		4,00	
	Skewness		-,608	,550
	Kurtosis		-1,305	1,063

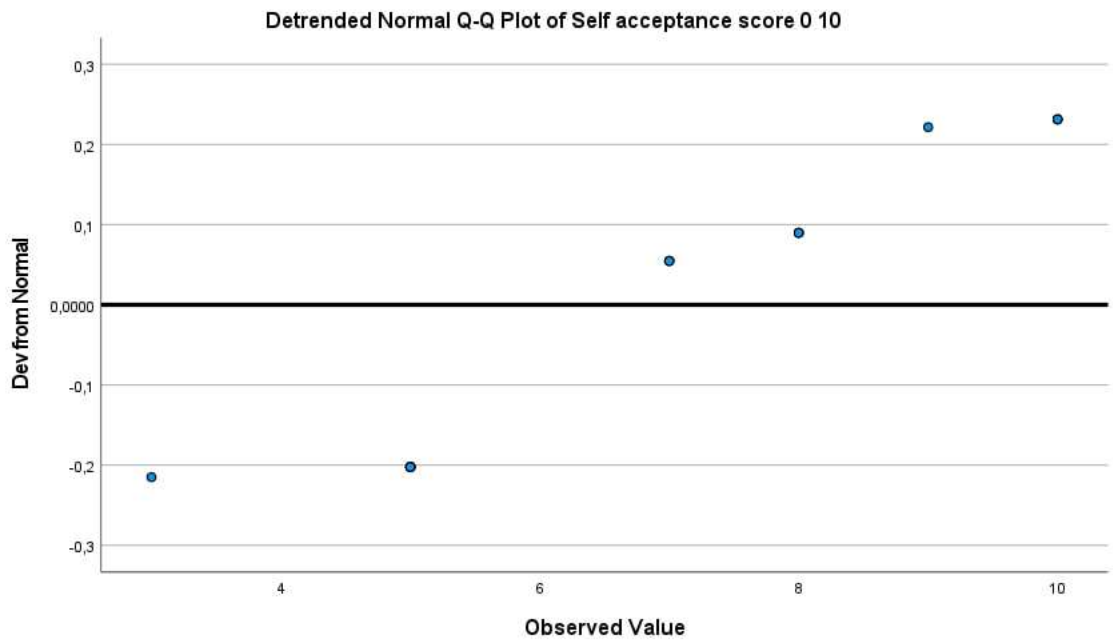
64

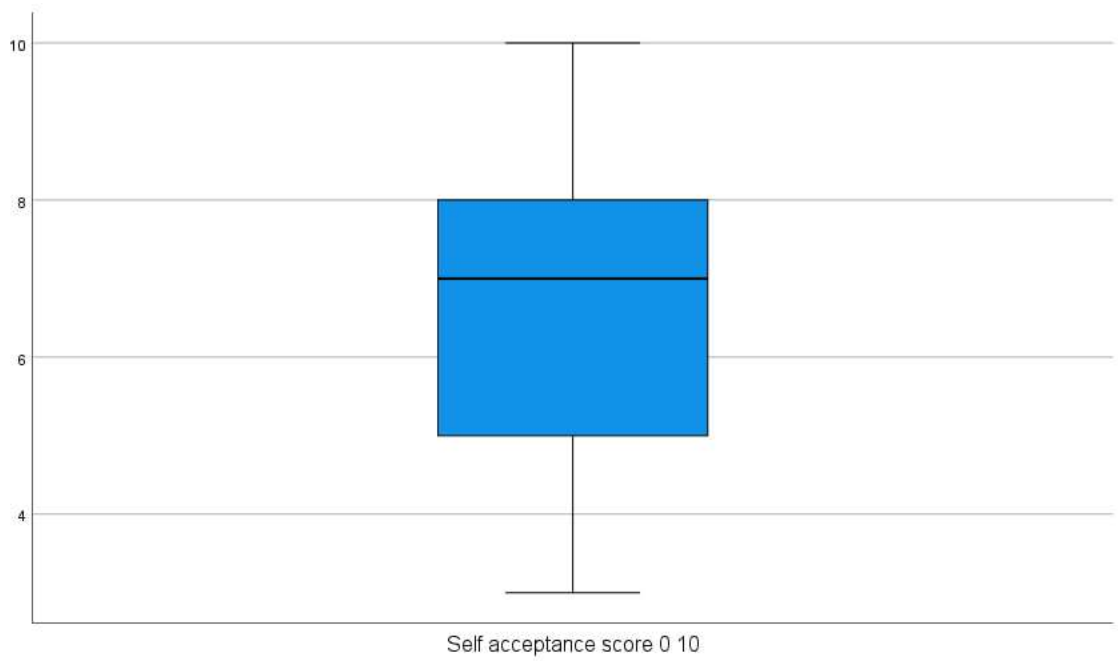
65

66

67
68

69

